

Raport — 2021

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE

W roku 2021 obchodziliśmy
85. rocznicę otwarcia budynku
Głównej Biblioteki Judaistycznej
na ul. Tłomackie w Warszawie,
którego Stowarzyszenie Żydowski
Instytut Historyczny w Polsce jest
właścicielem. Obecnie mieści się
w nim Żydowski Instytut Historyczny
im. Emanuela Ringelbluma.

Raport Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny — 2021

Wstęp — List przewodni — 5

Część I — Stowarzyszenie — 7

01. Historia — 9

02. Władze — 13

03. Nagrody i wyróżnienia — 21

Część II — Działalność statutowa — 29

01. Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN — 31

02. Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma — 45

03. Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego — 57

Część III — Fundraising — 79

01. Raport z działań fundraisingowych w 2021 roku — 81

02. Współpraca z American Friends of POLIN Museum — 93

Część IV — Finanse — 97

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce działa od 1951 roku na rzecz upamiętnienia historii i kultury polskich Żydów oraz ich wkładu w kulturę światową, pozyskuje fundusze i wspiera wiele różnych inicjatyw. Są to przede wszystkim Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, którego Stowarzyszenie jest współtwórcą, i Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma.

Marian Turski i Piotr Wiślicki ↓

Szanowni Państwo, Drodzy Przyjaciele,

rok 2021 witaliśmy z dużymi oczekiwaniami. Na świecie pojawiły się pierwsze szczepionki przeciwko wirusowi, które dały nam wszystkim nadzieję na zakończenie pandemii i powrót do normalności. Dziś wiemy, że droga do niej nie jest ani prosta, ani krótka.

Na tej drodze nie jesteśmy sami. Spotkaliśmy wielu dawnych przyjaciół, na których zawsze możemy liczyć, a których z powodu ograniczeń nie widzieliśmy przez wiele długich miesięcy. Poznaliśmy też nowych przyjaciół — w tym nowych darczyńców, którzy nam zaufali i wsparli nasze działania. Do nich kierujemy specjalne podziękowania.

Spotkaliśmy też pierwsze większe grupy gości w Muzeum POLIN, które, choć było zamknięte przez wiele tygodni, powoli zaczęło odbudowywać frekwencję. Pomogła w tym wyjątkowa wystawa Wilhelma Sasnała, jednego z najbardziej cenionych współczesnych polskich artystów, mierzącego się z polską pamięcią o Zagładzie.

W poprzednim roku rozpoczęliśmy też współpracę z nową dyrekcją Żydowskiego Instytutu Historycznego im. E. Ringelbluma. Cieszymy się, że wspólnie mogliśmy zakończyć budowę repozytorium dla naszego najcenniejszego skarbu — Podziemnego Archiwum Getta Warszawy.

Satysfakcję przynosi nam działalność Komisji Grantowej, która nosi imię naszego zmarłego w zeszłym roku przyjaciela i członka Zarządu — Jana Jagielskiego. Oprócz dofinansowania przeszło 50 organizacji rozpoczęliśmy także prace nad budową nowego Programu Grantowego, dzięki któremu będziemy mogli jeszcze efektywniej wspierać wiele lokalnych inicjatyw w całej Polsce.

Chcielibyśmy podziękować również grupie osób, która do nas dołączyła, czyli nowo powołanemu Komitetowi Finansowemu. Jest on złożony z ekspertów z zakresu finansów, których wiedza i doświadczenie pomogą nam lepiej zarządzać naszym powstającym kapitałem żelaznym.

Dziękujemy Wam wszystkim za wsparcie.

PIOTR WIŚLICKI
przewodniczący Zarządu

MARIAN TURSKI
wiceprzewodniczący Zarządu,
przewodniczący Rady Muzeum Historii
Żydów Polskich POLIN

ps: Publikując ten raport wiemy już o ataku Rosji na Ukrainę. Wiemy o masowych grobach w Buczy i innych podkijowskich miastach. Obserwujemy bombardowania Mariupolu i strach w oczach setek tysięcy Ukraińców, którzy uciekli z własnych domów. Widzimy też wielkie zaangażowanie całego polskiego społeczeństwa na rzecz pomocy uchodźcom. Rok 2022 postawił nam zupełnie nowe wyzwania, których jeszcze niedawno się nie spodziewaliśmy. Demony wojny niestety znów zajrzały do Europy.

Stowarzyszenie

Stowarzyszenie od ponad 70 lat wspiera i popularyzuje badania naukowe w dziedzinie historii i kultury żydowskiej. Prowadzi działalność edukacyjną, a także podejmuje działania na rzecz kształtowania postaw tolerancji w społeczeństwie.

Ludzie, którzy tworzą Stowarzyszenie, reprezentują różne środowiska. Łączy ich misja zachowania tysiącletniego dziedzictwa polskich Żydów dla przyszłych pokoleń.

Gmach Głównej Biblioteki Judaistycznej i Wielka Synagoga na Tłomackiem przed wojną ↓

Historia Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

01
—

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce wywodzi się z założonej w 1944 roku Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej działającej w ramach Centralnego Komitetu Żydów w Polsce. Po wieloletnich staraniach zostało ostatecznie zarejestrowane w 1951 roku w Warszawie. Jego celem statutowym jest upamiętnienie historii i kultury polskich Żydów oraz ich wkładu w kulturę światową. Stowarzyszenie współpracuje z innymi organizacjami żydowskimi i instytucjami o podobnych celach działającymi w kraju i na świecie. W 1993 roku Stowarzyszenie zainicjowało projekt Muzeum Historii Żydów Polskich. Powołało międzynarodowy zespół, którego celem było opracowanie założeń programowych instytucji oraz wystawy stałej. Muzeum miało być miejscem otwartej dyskusji, szacunku i dialogu między narodami — miejscem, które łączy, a nie dzieli. Idea ta miała wsparcie kolejnych polskich rządów i prezydentów, a także dziesiątek organizacji i osób na całym świecie, w tym wielu darczyńców. Dzięki temu wsparciu Stowarzyszenie do 2005 roku prowadziło projekt samodzielnie jako inicjatywę społeczną.

25 stycznia 2005 roku Stowarzyszenie wraz z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy powołało wspólną instytucję kultury o nazwie Muzeum Historii Żydów Polskich. Na mocy aktu założycielskiego strona publiczna sfinansowała powstanie budynku Muzeum, a Stowarzyszenie odpowiadało za sfinansowanie i organizację procesu tworzenia wystawy stałej. Stowarzyszenie, przy wsparciu prawie 600 donatorów z całego świata, przeznaczyło w latach 1993–2014 na rzecz tworzenia Muzeum oraz projektowania i produkcji wystawy stałej 145 milionów złotych. Dodatkowo w latach 2005–2014 Stowarzyszenie przeznaczyło 20 milionów złotych na działalność edukacyjną i publiczną Muzeum. Po otwarciu wystawy stałej Stowarzyszenie dalej wspiera Muzeum, od 2015 roku pozyskało przeszło 30 milionów złotych na rzecz tej instytucji.

Działalność Stowarzyszenia nie ogranicza się do wspierania Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Jest ono także strażnikiem spuścizny zarówno materialnej, jak i duchowej narodu żydowskiego.

← Upamiętnienie Żydów z Nowego Targu w ramach projektu „Ludzie, nie liczby” Fundacji Rodziny Popielów „Centrum”

↓ Fasada budynku na Tłomackie 3/5

↑ Wilhelm Sasnal podczas oprowadzania po swojej wystawie „Taki pejzaż” w Muzeum POLIN

Spuścizna materialna to zgromadzone zbiory: archiwalia, niektóre pochodzące już z połowy XVII wieku, księgozbiór liczący około 80 tysięcy woluminów oraz liczne obrazy, grafiki, plakaty, rzeźby, przedmioty rzemiosła artystycznego, fotografie i wiele, wiele innych. Do najcenniejszych należy wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Podziemne Archiwum Getta Warszawy, tzw. Archiwum Ringelbluma. Ta spuścizna jest w sensie moralnym własnością wszystkich Żydów. Stowarzyszenie uznaje, że współdziałanie państwa i organizacji społecznej może przynieść wymierne efekty w ochronie dziedzictwa żydowskiego. Dlatego swoje zbiory wraz z zabytkowym budynkiem przy ul. Tłomackie 3/5, w którym są one przechowywane, udostępniło nieodpłatnie Żydowskiemu Instytutowi Historycznemu im. Emanuela Ringelbluma. Stowarzyszenie współpracuje z Instytutem również przy realizacji wielu wspólnych projektów, z których najważniejszym jest Program Oneg Szabat. W jego ramach w 2017 roku otwarto w Instytucie wystawę stałą o Archiwum Ringelbluma i jego twórcach *Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu*. Program Oneg Szabat ma zasięg międzynarodowy i jest sukcesywnie rozwijany dzięki wsparciu Stowarzyszenia. Stowarzyszenie wspiera także inne, różnorodne inicjatywy — co roku przekazuje kilkadziesiąt grantów organizacjom działającym na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i materialnego polskich Żydów.

Zarząd Stowarzyszenia działa społecznie.
Jego członkowie nie tylko reprezentują Stowarzyszenie,
kierują jego pracami i wyznaczają nowe kierunki
działań, ale także poświęcają swój czas i zaangażowanie
dla realizacji celu Stowarzyszenia, jakim jest ochrona
dziedzictwa żydowskiego w Polsce.

Władze Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

02
—

ZARZĄD:

Piotr Wiślicki
przewodniczący

Marian Turski
wiceprzewodniczący

Joanna Fikus
sekretarz

Marek Nowakowski
skarbnik

dr Kamila Dąbrowska
członkini

dr Zuzanna Hertzberg
członkini

Jan Jagielski
członek (do 17.02.2021)

dr Maciej Kozłowski
członek

Agnieszka Milbrandt
członkini

Alicja Mroczkowska
członkini

prof. Dariusz Stola
członek (od 31.03.2021)

dr hab. Jolanta Żyndul
członkini

KOMISJA REWIZYJNA:

Maciej Antosik
przewodniczący

Krzysztof Czajka-Kalinowski
wiceprzewodniczący

Justyna Kobos
sekretarz

Zbigniew Sztranc
członek (od 5.01.2021)

KOMISJA GRANTOWA
IM. JANA JAGIELSKIEGO:

Joanna Fikus
przewodnicząca

dr Kamila Dąbrowska
członkini

Grzegorz Kołacz
członek

dr hab. Artur Markowski
członek

KOMITET FINANSOWY:

Przemysław Schmidt
przewodniczący

Robert Koński
członek

Andrzej Malec
członek

Andrzej Rojek
członek

DZIAŁ ROZWOJU:

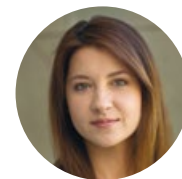
Pozyskiwanie środków finansowych od darczyńców, relacje z nimi,
komunikacja i działalność wizerunkowa, produkcja materiałów fundraisingowych.

Bartosz Dymarek
p.o. dyrektor ds. rozwoju

Agnieszka Dulęba
zastępczyni dyrektora
ds. rozwoju

Aleksandra Maj
starsza specjalistka
ds. fundraisingu (do 31.10.2021)

Anna Szcześniak
specjalistka ds. rozwoju
(od 1.03.2021)

DZIAŁ FINANSOWO-ADMINISTRACYJNY:

Prowadzenie i zarządzanie finansami organizacji, polityka grantowa, sprawy kadrowe, koordynacja prac wszelkich ciał funkcjonujących w ramach Stowarzyszenia.

Michał Majewski
dyrektor operacyjny

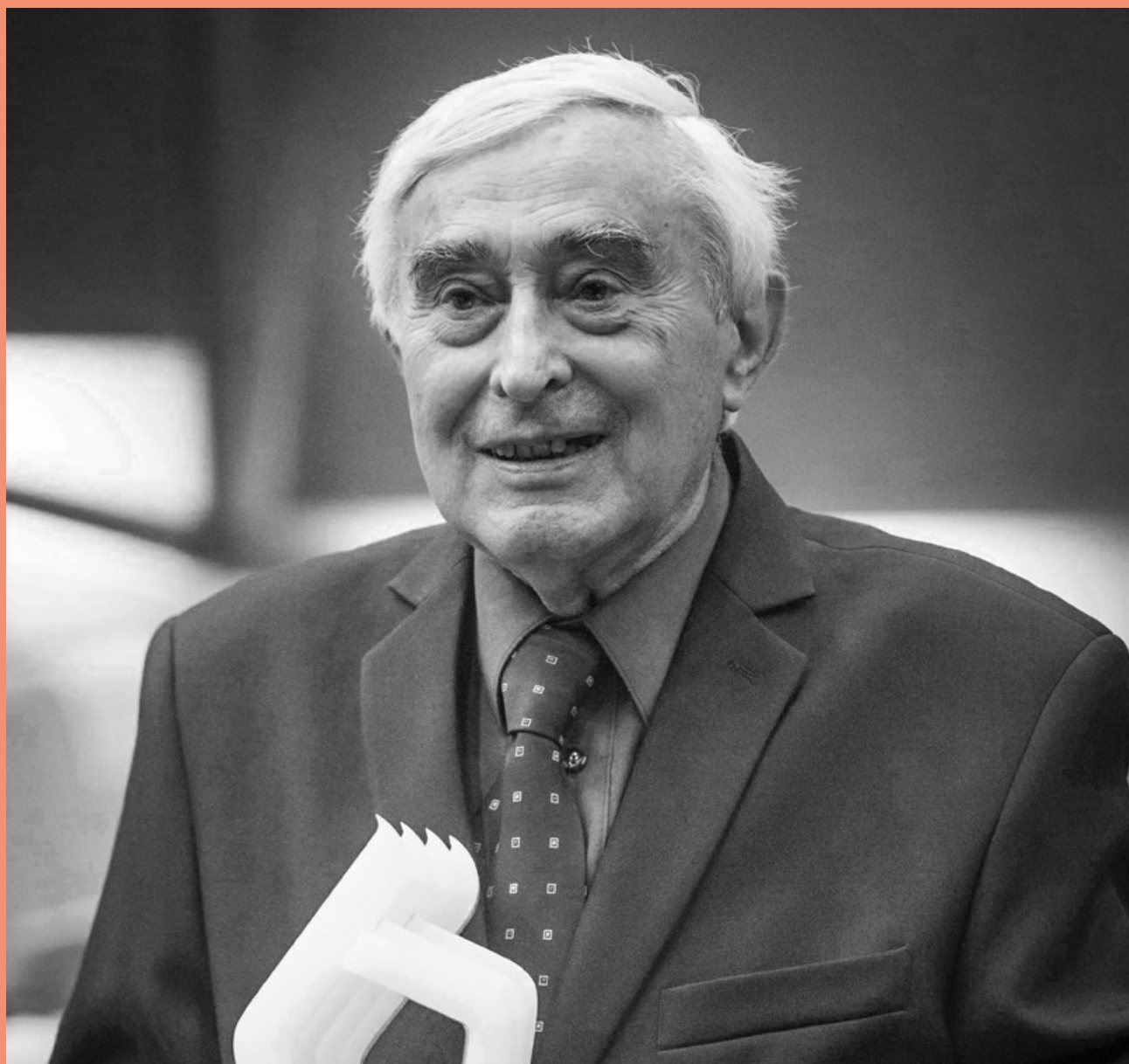
Anna Moniewska
kierowniczka biura

Stowarzyszenie do 31 grudnia 2021 roku liczyło 248 członków, wśród których znajdują się osoby związane zarówno ze światem nauki, oświaty i kultury, jak i osoby na co dzień pracujące w różnych obszarach biznesowych.

W roku 2021 odbyło się 17 posiedzeń, na których Zarząd podjął 55 uchwał oraz jedno zwyczajne Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia.

JAN JAGIELSKI
(1937–2021)

↑ Jan Jagielski z nagrodą specjalną konkursu Nagroda POLIN 2016

W tradycji żydowskiej, a później judeochrześcijańskiej jedną z ikon jest Ruth Moabitka, kobieta z „obcego plemienia” Moabitów. Wyszła za mąż za Izraelitę i wykazała się solidarnością wobec plemienia, w którym się — mówiąc współczesnym językiem — akulturowała, i z którego losami związała swoje życie. Będzie nagrodzona (oczywiście przez Opatrzność), zostanie bowiem pramatką rodu, który wyda z siebie króla Dawida, a po wielu pokoleniach — Jezusa.

Znałem, znaliśmy kogoś, kto w naszym otoczeniu był odpowiednikiem Ruth Moabitki. Janek Jagielski. Nie, nie przesadzam — każda epoka ma swoich bohaterów.

Byłem z nim bardzo blisko (myślę zresztą, że wiele osób mogłoby to powiedzieć, bo Janek był bardzo otwarty na przyjaźnie). Wydaje mi się, że przychodził do mnie z sekretami, których nie wyjawiał innym. Stwierdzam to tylko po to, by przyznać się, że mimo to nie miałem nigdy odwagi by spytać go, czy był jakiś szczególny powód, jakaś szczególna przyczyna, że człowiek „z matki obcej” zaczyna się utożsamiać z żydostwem.

W odniesieniu do Ruth znamy sprawę dokładnie: kierując się miłosierdziem, nie chciała opuścić i zostawić na pastwę losu osamotnionej teściowej Żydówki. A Janek? Choć byłem tego ogromnie ciekaw — nie śmiałem Go o to zagadnąć.

Gdyby mi ktoś zadał pytanie, na jakich filarach stał przez dziesięciolecia Żydowski Instytut Historyczny, odpowiedziałbym bez wahania: na archiwum, którego najważniejszą częścią jest zespół Oneg Szabat oraz na dziale dokumentacji zorganizowanym przez Jana Jagielskiego.

Zawsze uśmiechnięty, ludziom życzliwy, nigdy na nic nienarzekający, nigdy też złego słowa o nikim z jego ust nie słyszałem (owszem, porozumiewawczo mrugał okiem, nie będę zaprzeczał). Zawsze uzyskiwał największą liczbę głosów w tajnych wyborach do Zarządu Stowarzyszenia — to też miara zaufania.

A poza Instytutem i Stowarzyszeniem największą Jego pasją, wręcz częścią Jego życia były cmentarze żydowskie. I te nieliczne ocalałe, i te — zwłaszcza te — zapomniane, zaniedbane, opuszczone, zaśmiecone. Było też Jego wolą, by spocząć na wieki na żydowskim cmentarzu przy ul. Okopowej w Warszawie (nie znam zresztą nikogo, kto ten cmentarz znał tak dobrze jak On). Na szczęście nasi ortodoksyjni rabini nie uznali wyższości litery nad duchem prawa i zgodzili się, by uszanować wolę tego niezwykłego Sprawiedliwego bez dyplomu (bo urodził się zbyt późno, by taki dyplom uzyskać).

Moja zmarła żona, Halina Paszkowska-Penczyna, uwielbiała Janka. Chyba nie mogę wątpić, że jej oceny ludzi były prawidłowe.

MARIAN TURSKI

Marian Turski został nagrodzony za nawoływanie do porzucenia wygodnej postawy obojętności i „nicnierobienia”.

Marian Turski ze Złotą Odznaką Honorową za zasługi dla Republiki Austrii ↓

Nagrody i wyróżnienia

03

MARZEC

Marian Turski został laureatem nagrody im. ks. Stanisława Musiała za rok 2020. Wyróżnienie to jest przyznawane osobom zasłużonym dla dialogu chrześcijańsko- i polsko-żydowskiego. Jak zaznaczono, Marian Turski został nagrodzony za nawoływanie do porzucenia wygodnej postawy obojętności i „nicnierobienia”.

LIPIEC

Marian Turski odebrał z rąk ambasadora Austrii w Polsce dr Wenera Almhofera Złotą Odznakę Honorową za zasługi dla Republiki Austrii. W swoim przemówieniu wspomniał, że to prezydent Austrii Alexander Van der Bellen jako pierwszy użył w rozmowie z nim sformułowania: „Auschwitz ist nicht vom Himmel gefallen” (Auschwitz nie spadło z nieba), które zainspirowało późniejsze pamiętne przemówienie w 75. rocznicę wyzwolenia Auschwitz.

SIERPIEŃ

Fundacja Grand Press wręczyła Marianowi Turskiemu Medal Wolności Słowa — nagrodę ustanowioną w trosce o dojrzałą debatę publiczną oraz o utrzymanie w Polsce wolności słowa i promowanie „mądrych słów w przestrzeni społecznej”. W swoim przemówieniu wiceprzewodniczący Stowarzyszenia przestrzegali przed utratą niezależności mediów i przypomnieli o ich wpływie na społeczeństwo.

↓ Uroczystość wręczenia nagrody im. ks. Stanisława Musiała

WRZESIEŃ

Stowarzyszenie otrzymało nagrodę TOP Inwestycje Komunalne za budowę Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, które zostało uznane za jedną z 10 najlepszych inwestycji ostatniej dekady. Nagrodę odebrał dyrektor operacyjny Stowarzyszenia Michał Majewski. Wyróżnienie TOP Inwestycje Komunalne przyznano w ramach Europejskiego Kongresu Gospodarczego 2021 przez Grupę PTWP — organizatora kongresu — oraz serwis Portal Samorządowy.

PAŹDZIERNIK

Marian Turski odsłonił swój mural na ścianie budynku Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu w ramach projektu „Dom według wartości”. Jest on dziełem lubelskiego artysty Łukasza Majerowskiego. Wcześniej w ten sposób uhonorowani zostali Jurek Owsiak i Andrzej Seweryn.

Wręczenie nagród TOP Inwestycje Komunalne ↓

Inne wydarzenia z życia Stowarzyszenia

↑ Profesor Dariusz Stola

STYCZEŃ

27 stycznia obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu. Marian Turski wziął udział w debacie telewizyjnej zorganizowanej przez ONZ, UNESCO oraz Międzynarodowy Sojusz na rzecz Upamiętnienia Holokaustu (IHRA) zatytułowanej „Holocaust denial and distortion”. W debacie wzięli też udział prof. Deborah Lipstadt oraz prof. Philippe Sands.

LUTY

Z ogromnym smutkiem i żalem przyjęliśmy informację o śmierci Jana Jagielskiego, członka Zarządu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, wieloletniego pracownika Żydowskiego Instytutu Historycznego, wybitnego badacza dziedzictwa i historii polskich Żydów. Wspomnienie o Nim autorstwa Mariana Turskiego przeczytają Państwo na stronie 18–19.

MARZEC

Prof. Dariusz Stola został powołany na nowego członka Zarządu Stowarzyszenia w miejsce zmarłego Jana Jagielskiego. Prof. Stola jest wybitnym historykiem zajmującym się historią stosunków polsko-żydowskich. W latach 2014–2019 był dyrektorem Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

Wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę grobu symbolicznego grupy Oneg Szabat na cmentarzu żydowskim na ul. Okopowej w Warszawie ↑

KWIECIEŃ

19 kwietnia obchodziliśmy 78. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim. W ramach obchodów, wspólnie ze Społecznym Komitetem Budowy Upamiętnienia Archiwum Ringelbluma i Stowarzyszeniem Inicjatyw Społeczno-Kulturalnych Stacja Muranów, udostępniliśmy mieszkańcom Warszawy Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma przy ul. Nowolipki 28 w Warszawie. Z kolei na cmentarzu żydowskim na ul. Okopowej, wspólnie z Gminą Wyznaniową Żydowską w Warszawie, zainaugurowaliśmy projekt budowy grobu symbolicznego członków grupy Oneg Szabat. Więcej o obu projektach przeczytają Państwo na stronach 74–75.

MAJ

Zakończyliśmy kolejny ważny etap wieloletniego projektu modernizacji budynku dawnej Głównej Biblioteki Judaistycznej przy ul. Tłomackie 3/5, którego kluczową częścią było utworzenie repozytorium przeznaczonego wyłącznie do przechowywania Podziemnego Archiwum Getta Warszawy. Więcej o tym projekcie przeczytają Państwo na stronie 50.

Stowarzyszenie zostało zaproszone do Rady nowo powstałej Fundacji JCC Warszawa. Celem organizacji jest integracja środowiska poprzez tworzenie programów i wydarzeń kulturalnych skierowanych do szeroko rozumianej społeczności żydowskiej oraz jej nieżydowskich rodzin i przyjaciół. Przedstawicielką Stowarzyszenia w Radzie została dr Kamila Dąbrowska.

CZERWIEC

Michał Majewski, dyrektor operacyjny Stowarzyszenia, został wybrany na drugą kadencję członka Zarządu Forum Darczyńców w Polsce, będącego największym w kraju związkiem niezależnych i samodzielnych finansowo organizacji przyznających dotacje na cele społecznie użyteczne. Forum przez swoje działania stara się tworzyć przyjazne i przejrzyste warunki do rozwoju działalności grantodawczej.

20 czerwca członkowie Stowarzyszenia spotkali się na corocznym Walnym Zgromadzeniu. Podczas spotkania nie tylko zaakceptowano sprawozdanie finansowe i merytoryczne za rok 2020, ale także uchwalono zmiany w statucie organizacji, które pozwoliły na stworzenie ram organizacyjnych dla budowy kapitału żelaznego.

Stowarzyszenie Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II wojnie światowej zaprosiło Stowarzyszenie do współpracy przy przyznawaniu Medalu „Powstanie w Getcie Warszawskim” — honorowego wyróżnienia przeznaczonego dla osób zasłużonych dla dialogu polsko-żydowskiego oraz zaangażowanych w upamiętnianie historii i kultury Żydów polskich.

Z okazji 95. urodzin Mariana Turskiego Stowarzyszenie wspólnie z Wydawnictwem Czarne opublikowało książkę *XI Nie bądź obojętny*. To osobisty zbiór najważniejszych przemówień wiceprzewodniczącego Stowarzyszenia. Więcej przeczytają Państwo na stronie 77.

Nowo powstałe repozytorium Archiwum Ringelbluma ↓

Spotkanie z zespołem Fundacji Stocznia ↑

WRZESIEŃ

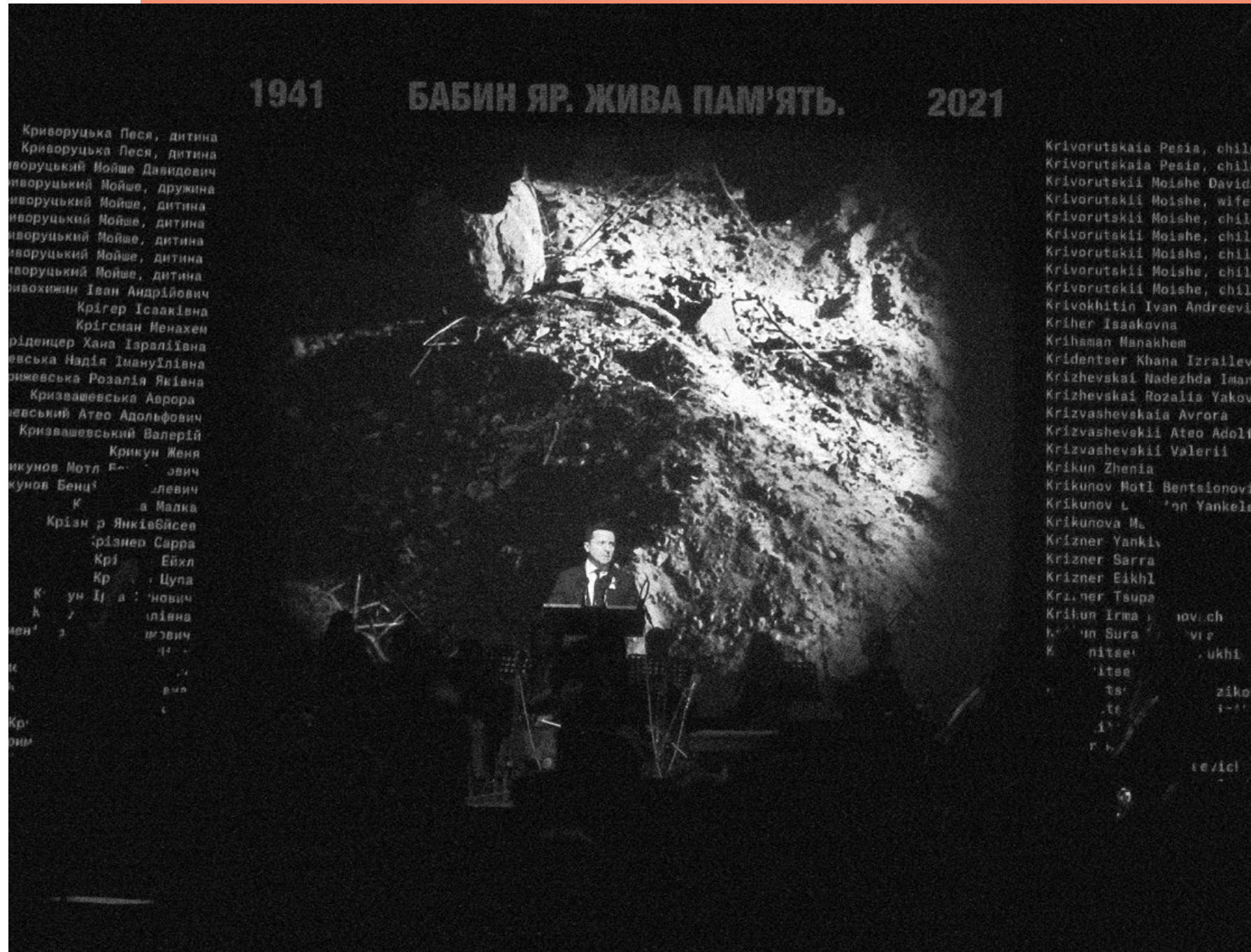
Stowarzyszenie nawiązało współpracę z Fundacją Stocznia — organizacją pozarządową wspierającą inne fundacje i stowarzyszenia w rozwoju poprzez upowszechnianie dobrych praktyk. W wyniku serii warsztatów powstała wspólnie wypracowana nowa strategia Programu Grantowego Stowarzyszenia.

Zarząd Stowarzyszenia powołał Komitet Finansowy, którego członkowie wesprą go w pracach nad budową kapitału żelaznego. W jego skład weszli eksperci rynku finansowego: Przemysław Schmidt (przewodniczący), Robert Koński, Andrzej Malec oraz Andrzej Rojek. Reprezentantem Zarządu w Komitecie Finansowym został skarbnik Stowarzyszenia Marek Nowakowski. Gremium to wspólnie z Zarządem opracowało propozycję „Strategii ramowej lokowania kapitału żelaznego”, która w 2022 roku zostanie przedstawiona do akceptacji Walnemu Zgromadzeniu Członków Stowarzyszenia. Więcej o Komitecie i kapitale żelaznym przeczytaj Państwo na stronie 105.

PAŹDZIERNIK

Na zaproszenie władz Ukrainy przedstawiciele Stowarzyszenia uczestniczyli w obchodach 80. rocznicy masowej egzekucji Żydów w Babim Jarze, gdzie w ciągu dwóch dni we wrześniu 1941 roku zamordowanych zostało niemal 34 tysiące osób. Był to najtragiczniejszy akt Zagłady na terenie dzisiejszej Ukrainy. — „Babi Jar był zbrodnią przeciwko pojęciu »człowiek«” — powiedział podczas swojej przemowy prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski.

„Babi Jar był zbrodnią przeciwko pojęciu »człowiek«” — powiedział podczas swojej przemowy prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski.

Działalność statutowa

Szanowni Państwo,

miniony rok był dla Muzeum POLIN i całego środowiska skupionego wokół instytucji okresem pełnym ambiwalencji. Sprzeczne odczucia towarzyszyły nam stale, ponieważ z jednej strony martwiliśmy się o siebie, o swoich najbliższych — a z drugiej, można powiedzieć: Muzeum ożyło. Ożyło, bo w 2021 roku nareszcie byliśmy przez większość czasu otwarci, bo mogliśmy realizować kluczowe projekty, z Żonkilami, wystawą „Taki pejzaż” Wilhelma Sasnała i całym projektem Żydowskie Dziedzictwo Kulturowe na czele. Gościliśmy prawie 200 tysięcy osób, a do miliona dotarliśmy dzięki rozwijaniu oferty online. To są bardzo dobre statystyki jak na czas pandemii.

Niemal każdy z kluczowych projektów Muzeum POLIN w mniejszym lub większym stopniu odbywał się przy wsparciu naszych przyjaciół ze Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, a wystawa czasowa, która zgromadziła rekordowe niemal 76 tysięcy widzów, bez darczyńców prywatnych i zaangażowania Stowarzyszenia w ogóle by się nie odbyła. Za to nieustannie dziękujemy. Jesteście z nami na dobre i na złe, głęboko wierzę, że najbliższe miesiące będą kontynuacją tego „dobrego” i bez przeszkód będziemy odbudowywać frekwencję i zwiększać liczbę odbiorców. Mamy wciąż mnóstwo planów i pomysłów, dzięki nim i Waszemu wsparciu możemy realizować misję instytucji — przywracać pamięć o Żydach polskich i budować porozumienie między ludźmi i społeczeństwami.

Szanowni Państwo, zachęcam do lektury tego opracowania. Na kolejnych stronach znajdą Państwo szczegóły wspólnych przedsięwzięć: nie ukrywam, że chwalimy się swoimi sukcesami. Nie jesteśmy jednak pyszałkami — chcemy pokazać, że zbudowana z tak wielkim wysiłkiem przez tyle wspierałych osób instytucja działa i wytrwale edukuje, zaciekawia, kształtuje postawy i wrażliwość. Raz jeszcze dziękuję tym wszystkim, którzy nas w tym wspólnym dziele wsparli, zachęcam także wszystkich, którzy może się wahają — współpraca z Muzeum POLIN i Stowarzyszeniem to dziś jedna z najbezpieczniejszych inwestycji. Obiecuję, że zwróci się w dobrych, potrzebnych i efektywnie zrealizowanych projektach.

ZYGMUNT STĘPIŃSKI

dyrektor Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

01

Muzeum od początku swojego istnienia jest doceniane na arenie międzynarodowej, otrzymuje liczne nagrody za prezentowanie i wykorzystywanie najnowszych technologii i nawiązywanie do najwyższych standardów, jakie stawia się muzeom historycznym na świecie. Podstawą jego działań jest wystawa stała pokazująca nieznaną wielu osobom historię żydowskiej obecności na terenie państwa polskiego. Wystawę przygotował międzynarodowy zespół naukowców, projektantów i dydaktyków działających pod auspicjami naszego Stowarzyszenia. Zwiedzający poznają dzięki niej tysiąc lat historii Żydów w Polsce.

Rok 2021 obfitował w Muzeum w ważne wydarzenia. W styczniu, po kilku latach prac nad jej powstaniem, odbyła się inauguracja galerii Dziedzictwo, będącej uzupełnieniem wystawy stałej. Towarzyszył jej rozbudowany program wydarzeń związanych z tematem galerii. W kwietniu ogromne zasięgi w internecie osiągnęła społeczno-edukacyjna Akcja Żonkile upamiętniająca powstanie w getcie warszawskim, której jak co roku Stowarzyszenie było partnerem. W czerwcu została otwarta wystawa czasowa „Wilhelm Sasnał: Taki pejzaż” — pierwsza od kilkunastu lat wystawa tego wybitnego polskiego artysty współczesnego zorganizowana w Polsce.

W listopadzie galeria wystawy stałej Wyzwania nowoczesności wzbogaciła się o niezwykle obraz. *Autoportret w stroju polskiego szlachcica* Maurycego Gottlieba z 1874 roku, uznawany za zaginiony przez ponad siedemdziesiąt lat, został wylicytowany za rekordową kwotę i przekazany Muzeum w depozyt przez anonimowego darczyńcę. Przez cały rok Muzeum zapraszało również na różnorodne zajęcia online i stacjonarnie — spotkania, filmy i programy dla rodzin. Rekordową frekwencję miały warsztaty online dla szkół.

Kolegium Społeczne

Kolegium działa jako zespół doradczy dyrektora Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Zostało powołane w 2015 roku z inicjatywy Stowarzyszenia. W skład Kolegium wchodzi przedstawiciele społeczności żydowskiej oraz organizacji działających na rzecz kultury i historii polskich Żydów. Kolegium to miejsce dyskusji i wymiany doświadczeń. Jest też realizacją marzenia twórców Muzeum o tym, żeby było ono miejscem dialogu i wspólnoty tworzonej przez przedstawicieli środowisk żydowskich. Głównym tematem spotkania w 2021 roku była zbliżająca się 80. rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim.

Projekty Muzeum POLIN realizowane w 2021 roku dzięki wsparciu i współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz prywatnymi darczyńcami pozyskiwanymi przez Stowarzyszenie

I. Wystawa stała i zbiory

← W 2021 trwały prace nad pozyskaniem darczyńców dla ostatniej galerii wystawy stałej — Polscy Żydzi na świecie — która będzie epilogiem 1000-letniej historii polskich Żydów. Dzięki współpracy Muzeum, Stowarzyszenia i biura projektowego WWAA powstały nowe animacje prezentujące niezwykłą przestrzeń galerii i krótki film promocyjny, dostępny pod poniższym kodem QR. W 2022 prace nad pozyskaniem darczyńców będą kontynuowane.

DARZYŃCY PROJEKTU:

Taube Philanthropies, The Friend Family Foundation, Eric A. Benhamou, Fundacja Koret, John (z"l) i Jill Freidenrich, Stuart i Josie Shiff, Franklin i Catherine Johnson, Cathy i Jim Koshland, Roselyne Chroman Swig, Victor Smorgon Charitable Fund

↑ Pomimo trwającej pandemii i ograniczonej liczby zwiedzających, szczególnie tych z zagranicy, w 2021 roku wystawę stałą odwiedziło ponad 120 tysięcy osób. W styczniu otwarto galerię Dziedzictwo, która jest częścią wystawy stałej. Przypomina znaczenie i wartość dorobku polskich Żydów dla światowej kultury i nauki, a jednocześnie pokazuje jego zakorzenienie w żydowskiej tradycji i historii. Galeria przedstawia niezwykle biografie 26 postaci, które reprezentują różne obszary działalności, a ich dorobek jest ważny dla cywilizacji światowej. Wspomniane biografie nie tylko prezentują ich osiągnięcia, ale także stanowią zwierciadła, w których odbijają się burzliwe wydarzenia historyczne. Ta konstelacja bohaterów tworzy zbiorowy portret polskich Żydów w całej jego różnorodności. Wystawie towarzyszy bogaty program wirtualny. W jego ramach powstało wiele filmów edukacyjnych, webinarów, podcastów, spacerów edukacyjnych i innych działań.

DARZYŃCY PROJEKTU:

Association Européenne du Musée de l'Histoire des Juifs de Pologne POLIN, Zygmunt Rolat, David Berg Foundation, The Linda Frum and Howard Sokolowski Charitable Foundation, Fundacja Konrada Adenauera

Wojciech Weiss, *Stary Cmentarz Żydowski* ↑

↑ → Stowarzyszenie wsparło zakup, konserwację i digitalizację sześciu prac Wojciecha Weissa, pierwszorzędnego artysty epoki Młodej Polski, nawiązujących do dziedzictwa żydowskiego i żydowskiej historii w Polsce. Obiekty są cennym uzupełnieniem kolekcji Muzeum POLIN, które do tej pory posiadało w swoich zbiorach tylko jedną pracę tego wybitnego artysty. Dzięki wsparciu Stowarzyszenia dokonano również konserwacji zakupionej w 2021 rzeźby *Biegnący jelonek* Marka Szwarca, która dołączy do istniejącej w Muzeum od 2015 kolekcji prac tego twórcy z kręgu awangardowej grupy Jung Jidysz. Wsparcie umożliwiło również ekspozycję tej metaloplastyki w galerii wystawy stałej Na żydowskiej ulicy.

Projekt zrealizowany ze środków Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN utworzonego przez Stowarzyszenie

↑ Marek Szwarz, *Biegnący jelonek*

↑ W grudniu wystartował zainicjowany przez Stowarzyszenie i realizowany wspólnie z Muzeum projekt „Zaopiekuj się kolekcją!”, którego celem jest pozyskanie wsparcia finansowego na kolekcję muzealną oraz jednoczesna promocja bogatych zbiorów, których tylko mały procent może być zaprezentowany na wystawie stałej. Więcej o tej inicjatywie można przeczytać na stronie 91.

→ We wszystkie projekty muzealne związane z rozwojem wystawy stałej była zaangażowana prof. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, główna kuratorka wystawy stałej, stanowisko imienia Ronalda S. Laudera. Jest kluczową osobą w zespole Muzeum zaangażowaną zarówno w prace nad galerią Dziedzictwo, jak i galerią Polscy Żydzi na świecie. Dodatkowo wspiera ona wszystkie kluczowe programy muzealne, takie jak wystawy czasowe, GEOP lub TISZ Festiwal oraz działania fundraisingowe na rzecz Muzeum POLIN.

DARCZYŃCA STANOWISKA GŁÓWNEGO
KURATORA WYSTAWY STAŁEJ MUZEUM POLIN:
Ronald S. Lauder

II. Wystawy czasowe

↑ Od czerwca 2020 do marca 2021 roku można było obejrzeć wystawę „Tu Muranów”, która opowiadała o różnych warstwach dziejów warszawskiego osiedla i losach jego mieszkańców, bywalców oraz postaci kojarzonych z dzielnicą — od jego najdawniejszych początków po czasy współczesne, a nawet scenariusze przyszłości. Przed II wojną światową Muranów był domem największej w Europie społeczności żydowskiej. Zagłada bezpowrotnie zniszczyła ten świat. Część mieszkańców zmarła w getcie z powodu głodu lub chorób, większość została

zamordowana w obozie w Treblince. Przedwojenna dzielnica żydowska została zrównana z ziemią. Tuż po wojnie na jej terenie zalegały miliony metrów sześciennych gruzu. Dziś mieszkają tu ludzie pochodzący z różnych stron Warszawy, Polski i świata. Wystawę „Tu Muranów” odwiedziło ponad 22 tysiące osób. Kuratorką wystawy była Kamila Radecka-Mikulicz, a pomysłodawcą prof. Jacek Leociak.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Joseph Feingold

↑ W czerwcu 2021 została otwarta wystawa „Wilhelm Sasnal: Taki pejzaż” prezentująca twórczość jednego z najwybitniejszych współczesnych polskich artystów. Ekspozycja w Muzeum POLIN, której kuratorem był Adam Szymczyk, była pierwszą od lat indywidualną wystawą artysty w Polsce obejmującą prace powstałe w ciągu ostatnich dwudziestu lat. Wystawa zyskała ogromne uznanie krytyków i publiczności. Do końca jej trwania w styczniu 2022 odwiedziło ją prawie 76 tysięcy osób, co uczyniło ją najpopularniejszą wystawą sztuki w Polsce w roku 2021. Ekspozycji towarzyszył bogaty program wydarzeń online i w Muzeum, w którym wzięło udział prawie 52 tysiące osób. Był on skierowany do szerokiej publiczności polskiej i zagranicznej. Stworzony przez artystę przewodnik był dostępny dla zwiedzających na wystawie i oferowany w sprzedaży. Dzięki niemu każdy odwiedzający miał okazję zwiedzić wystawę z autorskim komentarzem Wilhelma Sasnala. Publikacja wydana w nakładzie 6 tysięcy egzemplarzy cieszyła się ogromnym zainteresowaniem.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
Jankilevitch Foundation, Fundacja SIGNUM

W 2021 trwały prace przygotowawcze do wystawy czasowej „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna”, otwartej w marcu 2022 roku. Wystawa pokazuje historię bogatych żydowskich tradycji kulinarnych, z uwzględnieniem kontekstu religii, migracji, a także kontekstów lokalnych. Nawiązuje też do współczesności i do tego, jak obecnie Żydzi szukają nowych dróg lub wręcz przeciwnie — swoich korzeni. Wystawie towarzyszą prace współczesnych artystów oraz bogaty program dodatkowych wydarzeń.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
Jankilevitch Foundation,
Fundacja Citi Handlowy im. Leopolda Kronenberga

III. Wydarzenia kulturalne

↑ 4. edycja POLIN Music Festival odbyła się po raz pierwszy w całości online. Podczas 6 koncertów wystąpili Michael Guttman, Alexey Botvinov, Eric Himy, Ewa Leszczyńska, Maria Sławek, Marcin Zdunik, Mischa Kozłowski, kwartet smyczkowy orkiestry Sinfonia Varsovia oraz SONICO — jeden z najbardziej interesujących współczesnych zespołów wykonujących tango argentyńskie. Czwarta edycja festiwalu upamiętniła 25. rocznicę śmierci Mieczysława Wajnberga oraz 100. rocznicę urodzin Astora Piazzolli, a także nawiązywała do nowej galerii Muzeum POLIN — Dziedzictwo — poprzez przybliżenie fenomenu twórczości Bronisława Hubermana, Artura Rubinsteina i Henryka Warsa. Kuratorami festiwalu byli Michael

Guttman i Kajetan Prochyra. Wszystkie koncerty były dostępne na profilu Muzeum POLIN na Facebooku oraz na kanale Muzeum POLIN w serwisie YouTube. W pierwszym tygodniu od premiery koncerty obejrzało niemal 20 tysięcy osób. Zapraszamy do ich odtworzenia poprzez poniższy kod QR.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Jankilevitsch Foundation

↑ Od 2015 roku Muzeum POLIN we współpracy ze Stowarzyszeniem przyznaje Nagrodę POLIN osobom, organizacjom lub instytucjom działającym na rzecz ochrony pamięci o historii polskich Żydów. Laureatem edycji 2021 został Dariusz Popiela, działacz Sądeckiego Sztetla, autor projektu „Ludzie, nie liczby”, w ramach którego upamiętnił na cmentarzach z imienia i nazwiska ponad 5 tysięcy ofiar Zagłady z Krościenka nad Dunajcem, Grybowa, Czarnego Dunajca i Nowego Targu. Zwycięzca konkursu otrzymał nagrodę pieniężną w wysokości 20 tysięcy złotych. Kapituła konkursu przyznała również wyróżnienia, po 10 tysięcy złotych, Urszuli Antosz-Rekuckiej z Mszany Dolnej, Urszuli Rybickiej z Wrocławia oraz Indze Marczyńskiej działającej w Małopolsce i na Podkarpaciu. Urszula Antosz-Rekucka jest liderką dialogu, społeczną opiekunką zabytków, a także założycielką i prezeską Fundacji Sztetl Mszana Dolna, która od lat dba o pamięć o dawnych

żydowskich mieszkańców Mszany Dolnej. Urszula Rybicka to publicystka, recenzentka, edukatorka i prezeska Fundacji Żydoteka. Stworzona przez nią Żydoteka jest jedynym polskim serwisem, który w kompleksowy sposób przedstawia literaturę żydowską. Inga Marczyńska to artystka-plastyczka i edukatorka z Jasła, która dba o miejsca pamięci, edukuje młodzież, prowadzi zajęcia artystyczne dotyczące kultury i tradycji żydowskiej dla dzieci i młodzieży. Dzięki jej zaangażowaniu możliwe stało się przywrócenie pamięci o Sali Korzennik i Racheli Pacher. Po 79 latach dziewczęta z Kołaczyc, zamordowane w 1942 roku podczas likwidacji społeczności żydowskiej Jasła i okolic, zostały pochowane na cmentarzu żydowskim w Tarnowie.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
Jankilevitsch Foundation, Tomek Ulatowski,
Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava,
anonimowy darczyńca

↑ *Dowód tożsamości* to debiut reżyserski wybitnego pisarza, reportera i fotografa Mikołaja Grynberga, będący autorskim zapisem poruszających rozmów z przedstawicielami różnych pokoleń polskich Żydów. Wywiady pokazują szeroką panoramę postaw i doświadczeń — rozmówcy pochodzą zarówno z wielkich miast, jak i z polskiej prowincji. Przyglądamy się historii ich rodzin oraz indywidualnym losom, ale padają również pytania o teraźniejszość, o antysemityzm. Jak sobie z nim radzą? Czy sobie radzą? Film jest próbą pokazania specyfiki bycia polskim Żydem, często niezrozumiałej dla osób spoza tego kręgu.

Dowód tożsamości powstał w wyniku projektu „Kim jesteśmy”, w ramach którego Mikołaj Grynberg stworzył także 10-minutową wersję filmu uzupełniającą galerię wystawy stałej Powojnie. Pełnometrażowy dokument został udostępniony szerokiej publiczności na platformie TVN GO i wyemitowany na kanale TVN24 oraz TVN Historia i TVN International.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Association Européenne du Musée
de l'Histoire des Juifs de Pologne POLIN

IV. Projekty edukacyjne

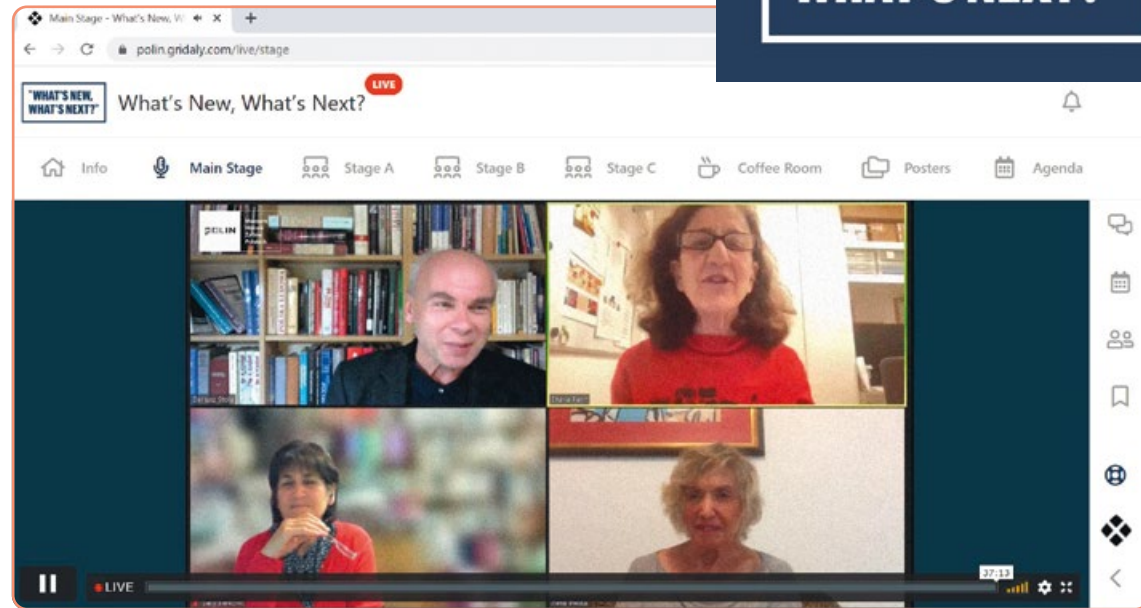

↑ W projekcie „Śladami lubelskich Żydów” we współpracy z Ośrodkiem „Brama Grodzka — Teatr NN” zostały zorganizowane cykle 5 warsztatów edukacyjnych dla 8 szkół ponadpodstawowych z Lubelszczyzny na temat tradycji i kultury polskich Żydów, ze szczególnym uwzględnieniem historii z regionu. Celem warsztatów było zdobycie przez uczniów wiedzy na temat barwnej i wielokulturowej

przeszłości Lubelszczyzny, a także zbudowanie postawy otwartości i ciekawości w stosunku do osób należących do grup mniejszościowych. Dzięki zaangażowaniu i wsparciu rodziny Ariav, projekt będzie kontynuowany do 2024 roku.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava

V. Działalność naukowa, edukacyjna i popularyzacja wiedzy

↑ Misją Global Education Outreach Program (GEOP) jest promowanie studiów nad historią i kulturą polskich Żydów na arenie międzynarodowej poprzez wspieranie badań i wymiany naukowej. W 2021 program był z sukcesem realizowany głównie online, co pozwoliło naukowcom z całego świata wziąć udział w oferowanych wydarzeniach. W dniach 3–7 października 2021 odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „What’s new, what’s next? Innovative methods, new sources and paradigm shifts in Jewish studies”. Wzięło w niej udział 573 uczestników, w tym 151 prelegentów. Dzięki formule online umożliwiono udział w niej nie tylko osobom z Europy, Izraela czy USA, ale również z Indii, Urugwaju czy Rwandy. W ramach jednego z paneli przedstawiciele i darczyńcy wspierający

studia polsko-żydowskie dyskutowali o przyszłości dziedziny. W panelu wzięły udział Irene Kronhill-Pletka, Shana Penn i Sally Berkovic, prowadził go prof. Dariusz Stola. W 2021 odbyło się także 9 spotkań seminarium doktorskiego skupiającego doktorantów z Polski i zagranicy. Odbyły się również interdyscyplinarne warsztaty online, w ramach których zorganizowano specjalne wydarzenia muzyczne dla szerokiej publiczności. Kontynuowano również cykl debat na temat najnowszych książek dotyczących historii Żydów polskich. Prowadzącym dyskusje był prof. Antony Polonsky.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
Taube Philanthropies,
The William K. Bowes, Jr. Foundation

↑ Centrum Informacji Historycznej Muzeum POLIN to miejsce dla osób, które szukają swoich korzeni lub pragną pogłębić wiedzę o historii Żydów ze swojej miejscowości. Doświadczeni pracownicy centrum pomagają przeprowadzić badania genealogiczne i kwerendy źródłowe, informują, jak dbać o dziedzictwo materialne Żydów, służą wskazówkami historycznymi. W ubiegłym roku centrum obsługiwało gości zarówno na miejscu, jak i odpowiadało mailowo na zapytania historyczne i genealogiczne. Wprowadzono również ofertę odpłatnych badań genealogicznych.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
Tomek Ulatowski i Ygal Ozechov,
Taube Philanthropies,
The William K. Bowes, Jr. Foundation

VI. Promocja Muzeum POLIN

↑ Przeniesienie znacznej części funkcjonowania instytucji kultury do świata wirtualnego skutkuje tym, że coraz trudniej jest się przebić z ofertą do odbiorcy. W związku z tym Stowarzyszenie przeznaczyło środki finansowe na promocję Muzeum POLIN w internecie. Szeroko zakrojone kampanie promocyjne oraz pozycjonowanie Muzeum POLIN w najpopularniejszej wyszukiwarce internetowej pozwoliło nam dotrzeć do setek tysięcy nowych odbiorców, do których trudno byłoby dotrzeć innymi metodami.

Projekt zrealizowany ze środków Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN utworzonego przez Stowarzyszenie oraz dzięki grantowi Google dla organizacji non profit

Przed II wojną światową mieściła się w nim
Główna Biblioteka Judaistyczna i Instytut
Nauk Judaistycznych jako część kompleksu
Wielkiej Synagogi na Tłomackiem.

Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

02

Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma jest jedną z najważniejszych na świecie placówek naukowo-badawczych zajmujących się dziejami Żydów od wieków zamieszkujących Polskę i Europę Środkowo-Wschodnią. Od lat wypełnia misję polegającą na gromadzeniu, dokumentacji i upowszechnianiu wiedzy o historii i dziedzictwie tysiącletniej obecności Żydów na ziemiach polskich, ze szczególnym naciskiem na wydarzenia związane z Holokaustem i jego konsekwencjami. Jednym z najważniejszych zadań Instytutu jest dbanie o spuściznę żydowską przechowywaną w jego archiwum — przede wszystkim wszechstronna opieka nad zbiorami Stowarzyszenia, w tym nad Podziemnym Archiwum Getta Warszawy, zwanym Archiwum Ringelbluma.

Instytut to również największy w Polsce zespół naukowy zajmujący się żydowskim dziedzictwem i językiem jidysz. Członkowie poszczególnych pracowni badają i opracowują zbiory zgromadzone w archiwum i bibliotece, są także autorami publikacji poświęconych żydowskiej historii i kulturze. Instytut angażuje się w projekty kulturalne, organizuje seminaria i spotkania edukacyjne, prowadzi wydawnictwo, tworzy ekspozycje tematyczne (artystyczne, fotograficzne, historyczne i związane ze świętami żydowskimi), a także wystawy plenerowe. W 2017 roku Instytut i Stowarzyszenie powołały Program Oneg Szabat, którego misją jest upowszechnienie wiedzy o Archiwum Ringelbluma na świecie. Sercem programu jest stała wystawa „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu” poświęcona Archiwum Ringelbluma i grupie Oneg Szabat.

Archiwum Ringelbluma znajduje się w historycznym budynku przy ul. Tłomackie 3/5 w Warszawie należącym do Stowarzyszenia. Budynek jest nieodpłatnie udostępniany Instytutowi. Przed II wojną światową mieściła się w nim Główna Biblioteka Judaistyczna i Instytut Nauk Judaistycznych jako część kompleksu Wielkiej Synagogi na Tłomackiem. To w tym budynku w czasie wojny odbywały się spotkania grupy Oneg Szabat. Budynek przetrwał wojnę, ale podłoga historycznego holu głównego do dzisiaj nosi ślady ognia jako znak pamięci likwidacji warszawskiego getta.

Szanowni Państwo!

Aby upowszechnić dziedzictwo Żydów polskich w pamięci społeczeństwa, potrzebne są nieustanne starania. Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma angażuje się w to zadanie jako państwowa instytucja kultury i spadkobierca powojennych organizacji żydowskich w Polsce.

Wśród prowadzonych przez nas inicjatyw upamiętnienia, edukacji, badań historycznych i popularyzacji wiedzy o historii i kulturze Żydów w Polsce znaczące miejsce zajmuje Program Oneg Szabat, zainicjowany wspólnie ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. Przy jego realizacji kluczowe jest wsparcie indywidualnych darczyńców i instytucji, ze szczególnym uwzględnieniem Taube Philanthropies i Stowarzyszenia, a także Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i organizacji społecznych.

W 2021 roku — czwartym roku od swojego powołania — Program Oneg Szabat zrealizował szereg inicjatyw wystawienniczych, naukowych, edukacyjnych i wydawniczych. Służą one temu, by dziedzictwo Emanuela Ringelbluma, naszego patrona oraz założonej przez niego grupy o nazwie Oneg Szabat, czyli „radość szabatu”, trafiło do odbiorców z całego świata. Mimo trudnych warunków pandemicznych nasz program odnotował ostatnio kolejne osiągnięcia. Jednocześnie mamy poczucie, że wciąż czeka nas bardzo wiele pracy.

Udało się przetłumaczyć na język angielski dwa kolejne tomy pełnej edycji Archiwum Ringelbluma. Oddaliśmy do użytku skarbiec, w którym przechowywane są oryginalne dokumenty Archiwum — w ten sposób zapewniliśmy najcenniejszej części naszych zbiorów ochronę o najwyższym światowym standardzie. Na wystawie stałej „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu” poświęconej grupie Oneg Szabat wdrożyliśmy audioprzewodnik „Explainit”, który pomaga naszym gościom, turystom i przewodnikom poznać historię getta warszawskiego i działającego w nim cywilnego ruchu oporu. Wypożyczamy nasze zbiory do muzeów krajowych i zagranicznych; pracujemy także nad naszą pierwszą wystawą podróżującą poświęconą Oneg Szabat, której otwarcie planujemy w czerwcu 2023 roku w Monachium.

Zyskaliśmy tysiące nowych odbiorców w mediach społecznościowych. Nagraliśmy kolejny odcinek skierowanego do słuchaczy zagranicznych podcastu

o Archiwum i grupie Oneg Szabat — jego bohaterką jest Rachela Auerbach. Dział Naukowy ŻIH przy udziale ekspertów zewnętrznych przygotowuje wirtualną encyklopedię getta warszawskiego — źródło wyczerpującej wiedzy o warszawskiej dzielnicy żydowskiej, które udostępnimy za pomocą portalu Delet służącego do eksponowania naszych zbiorów. Zorganizowaliśmy dwie kolejne edycje Akademii dla nauczycieli, w ramach której zachęcamy osoby z całej Polski, by odkrywały żydowskie dziedzictwo w Warszawie, a także w swoich miastach i miasteczkach. Spotkania z nauczycielami stały się nieodłącznym elementem naszej oferty.

Dziękuję wszystkim darczyńcom, twórcom i współpracownikom programu. Zachęcam do wspierania upowszechniania dorobku grupy Ringelbluma i Żydowskiego Instytutu Historycznego. To dzięki Państwu pamięć może trwać, a wiedza rozkwitać.

MONIKA KRAWCZYK

dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego
im. Emanuela Ringelbluma

PROGRAM ONEG SZABAT

Celem Programu Oneg Szabat jest kontynuowanie misji pomysłodawcy i twórców Archiwum Ringelbluma. W 2021 roku skupialiśmy się przede wszystkim na rozwijaniu naszej rozbudowanej sieci odbiorców programu i szukaniu nowych dróg udostępniania zasobów.

Realizujemy dzieło zachowania i upowszechnienia Archiwum Ringelbluma w ramach prowadzonych w Instytucie prac badawczych, archiwizacyjnych i konserwatorskich, a także działalności wystawienniczej i edukacyjnej. Wspieramy tłumaczenie pełnej edycji Archiwum Ringelbluma, organizację wydarzeń kulturalnych, udostępnianie w internecie dokumentów i opracowań poświęconych twórcom Podziemnego Archiwum Getta Warszawy.

Działania w ramach Programu Oneg Szabat zrealizowane w 2021 roku dzięki wsparciu i współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz prywatnymi darczyńcami pozyskiwanymi przez Stowarzyszenie

I. Publikacje

↑ W ubiegłym roku dwa kolejne tomy Archiwum Ringelbluma zostały przetłumaczone na język angielski: *Children — clandestine education in the Warsaw Ghetto* oraz *The last stage of resettlement is death: Pomiechówek, Chełmno on the Ner,*

Treblinka. Prace nad następnymi tłumaczeniami są w toku.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Taube Philanthropies

II. Ukończenie budowy repozytorium

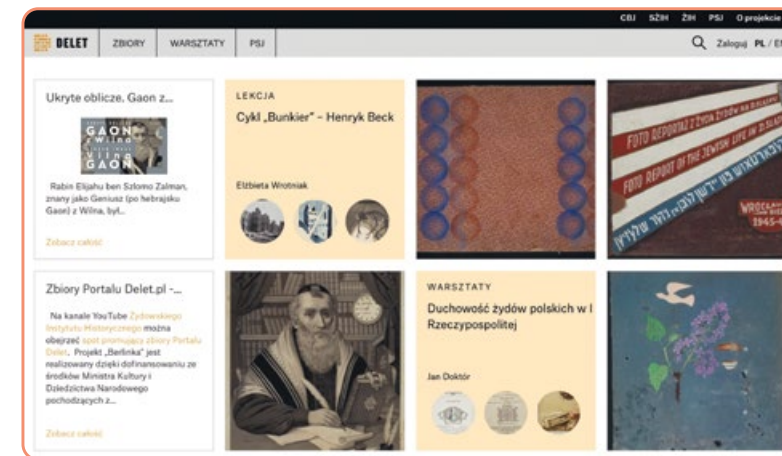

↑→ W 2021 roku w budynku przy Tłomackie 3/5 powstała szczególna przestrzeń magazynu zbiorów specjalnych, dzięki której materiały zebrane przez grupę Oneg Szabat są chronione lepiej niż kiedykolwiek wcześniej — repozytorium Archiwum Ringelbluma. Wszystkie dokumenty są teraz przechowywane zgodnie z najwyższymi światowymi standardami bezpieczeństwa w specjalnie zaprojektowanym skarbcu.

Projekt zrealizowano ze środków własnych Stowarzyszenia oraz dzięki dofinansowaniu Taube Philanthropies

III. Upowszechnianie

↑ Z powodu trwającej pandemii COVID-19, najważniejsze działania w ramach programu odbywały się w internecie. Udostępnianie prac grupy Oneg Szabat było możliwe przede wszystkim dzięki portalowi Delet, którego zasób ciągle się powiększa — nieprzerwanie trwają prace nad digitalizacją materiałów z kolekcji Stowarzyszenia przekazanej w depozyt Instytutowi. Zachęcamy do odwiedzenia strony poprzez kod QR.

↑ Równie ważne dla upowszechniania misji i zasobów Archiwum Ringelbluma było budowanie i rozwijanie społeczności internetowej wokół Programu oraz nagranie kolejnego odcinka podcastu, którego bohaterką jest Rachela Auerbach. Można go odsłuchać poprzez poniższy kod QR.

Rozwijany jest także wieloletni projekt interdyscyplinarny — opracowanie wirtualnej encyklopedii getta warszawskiego. Po ukończeniu prac, w które zaangażowani są wybitni badacze tematu, cała encyklopedia znajdzie się na portalu internetowym powiązanym z portalem Delet.

IV. Działania edukacyjne

↑ Przykładamy dużą wagę do edukowania na temat grupy Oneg Szabat. Jako spadkobiercy i opiekunowie Podziemnego Archiwum Getta Warszawy pragniemy dotrzeć do jak największego grona osób z Polski i zagranicy.

Aby wyjść naprzeciw osobom odwiedzającym wystawę stałą „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu” w czasie pandemii COVID-19, uruchomiony został towarzyszący jej audioprzewodnik

„Explainit”. Z jego pomocą zwiedzający mogą zapoznać się historią grupy Oneg Szabat i stworzonymi przez jej członków świadectwami, które dają wgląd w losy polskich Żydów w czasie II wojny światowej. Prowadzone były także szkolenia dla przewodników miejskich, w czasie których byli zachęceni do korzystania z audioprzewodnika i upowszechniania wiedzy o grupie Oneg Szabat wśród przybywających do Warszawy turystów.

V. Udostępnianie zbiorów

Marek Włodarski (Henryk Streng), *Żydzi muzycy w obozie w Stutthofie* ↑

↑ Program wypożyczeń obejmuje wiele obiektów należących do Stowarzyszenia, a będących w depozycie Instytutu, które zostały udostępnione zagranicznym instytucjom: jedna ze skrzynek, w których ukryta była pierwsza część Archiwum Ringelbluma, znajduje się obecnie na wystawie w Imperial War Museum w Londynie. Przedmioty będą eksponowane na wystawie stałej muzeum do stycznia 2023. Po raz kolejny wypożyczyliśmy do The Zekelman Holocaust Memorial Center w Farmington Hills pod Detroit (USA) pięć przedmiotów z getta łódzkiego — trafią one na ekspozycję „Dziewczyna z pamiętnika. W poszukiwaniu Rywki z łódzkiego getta” przygotowaną przez Muzeum Galicji w Krakowie

(jest to już trzecie wypożyczenie do USA w ramach tej samej wystawy). Wypożyczono także do Muzeum Narodowego im. A. Szeptyckiego we Lwowie (Ukraina) trzy dzieła Marka Włodarskiego na wystawę pt. „Henryk Streng / Marek Włodarski i modernizm żydowsko-polski” organizowaną przez Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie.

W Monachium przygotowana jest wystawa podróżująca poświęcona grupie Oneg Szabat. Obecnie trwają prace nad scenariuszem oraz wyborem eksponatów, które zostaną wypożyczone do NS-Dokumentationszentrum München na czas wystawy.

VI. Dział Genealogii

↑ Mimo pandemii, Dział Genealogii Żydowskiego Instytutu Historycznego nieustająco pomaga zainteresowanym osobom badać ich żydowskie korzenie w Polsce. Z powodu obostrzeń utrudniających odwiedzanie działu większość spraw rozwiązywana była drogą elektroniczną, co nie wpłynęło jednak na skuteczność badaczy. Dzięki wieloletniemu doświadczeniu oraz dostępowi do zbiorów

Stowarzyszenia zdeponowanych w Instytucie, pracownicy działu odtwarzają zaginione fragmenty historii rodzinnych, pomagają odnaleźć ślady obecności najbliższych, a także połączyć krewnych żyjących dzisiaj w różnych częściach świata.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Taube Philanthropies

DARCZYŃCY PROGRAMU ONEG SZABAT OD 2017 ROKU:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- Tad Taube i Taube Philanthropies
- Ledor Wador Foundation
- Fundacja Koret
- The Azrieli Foundation
- The Gerald Schwartz and Heather Reisman Foundation
- Fundacja Rodziny Rozen
- Jewish Federation of Canada — UIA
- Freddy Hancock
- Hermione Foundation
- Claims Conference
- 61 darczyńców, którzy wsparli projekt, wspominając Halinę Paszkowską-Turską
- anonimowi darczyńcy

Szanowni Państwo, Drogie Przyjaciółki i Przyjaciele,

miniony, 2021 rok to drugi rok pandemii. Rok 2020 uświadomił nam własną kruchość, drwił z naszych planów, wielu z nas znalazło się w bardzo trudnej sytuacji. Razem z Kamilą Dąbrowską, Grzegorzem Kołaczem i Arturem Markowskim, z którymi działam w Komisji Grantowej, obawialiśmy się, jak poradzą sobie ci wszyscy wspaniali, dzielni, zaangażowani ludzie, którzy dbają o to, aby w małych, lokalnych społecznościach nie zginęła pamięć o żydowskich sąsiadach. Rok 2021 pokazał, że potrafili oni niezwykle szybko i sprawnie dostosować się do nowej, płynnej rzeczywistości. Organizowali festiwale kultury żydowskiej, projekty edukacyjne, porządkowali i oznaczali cmentarze oraz upamiętniali miejsca Zagłady. Wiele z tych działań przenieśli do sieci. Okazało się, że dzięki temu dotarli do znacznie szerszego grona odbiorców, często rozproszonych po Polsce i świecie. Uczyli nas wszystkich, że siła leży we wspólnocie, że razem możemy więcej. Włączali do działań lokalne społeczności mimo towarzyszących nam wszystkim obaw i lęków.

Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego wsparła w 2021 roku 50 projektów. W tym roku postanowiliśmy zmienić nieco formułę przyznawania grantów, mamy nadzieję, że z pożytkiem dla nas wszystkich. Od 2022 roku wdrażamy system, który pozwoli sprawniej składać i oceniać wnioski. Dokładnie opiszemy, czego mogą się od nas spodziewać nasi grantobiorcy, jakimi kryteriami oceny będziemy się kierować, ile dokładnie pieniędzy można dostać. Chcemy być dla Was jak najbardziej transparentni i przyjaźni. Zależy nam, aby pieniądze trafiały do tych, których projekty szczególnie angażują lokalne społeczności. Wierzimy, że dzięki przywracaniu pamięci o Polsce różnorodnej pokażemy, że taki właśnie może być nasz kraj w przyszłości.

Chciałabym złożyć ogromne podziękowanie na ręce wszystkich działaczek i działaczy. Zmieniacie świat, czynicie go lepszym. Chciałabym też bardzo zachęcić wszystkich Państwa, którzy myślicie o podobnych działaniach, do składania wniosków do Komisji Grantowej w ramach ogłaszanych przez nas konkursów.

JOANNA FIKUS
przewodnicząca Komisji Grantowej,
sekretarz Zarządu Stowarzyszenia

Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego

03

Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego jest ciałem decydującym o przyznawaniu grantów organizacjom zajmującym się upamiętnianiem, utrwalaniem oraz zachowaniem dziedzictwa kulturowego i historycznego Żydów w Polsce. Jej podstawowym założeniem jest pomoc osobom działającym zazwyczaj z dala od wielkich miast, starającym się zachować, a przede wszystkim przywrócić pamięć i wiedzę o świecie, którego wokół nich już nie ma.

Zależy nam na tym, by nie tylko wspierać, lecz także honorować ludzi, którzy wraz ze współmieszkańcami angażują się w przedsięwzięcia często — zdawać by się mogło — wręcz niewykonalne. Wierzimy, że dofinansowanie ich działań ułatwia realizację tych planów. Efekty są widoczne w skali całego kraju.

W 2021 roku odbyły się dwa konkursy grantowe. Zgłoszone zostały 102 wnioski. Ostatecznie dofinansowanie otrzymało 50 najciekawszych i najbardziej wartościowych projektów, na łączną kwotę ponad 250 tysięcy złotych. W związku z pandemią, Komisja musiała na bieżąco reagować i wspierać grantobiorców w przededefiniowaniu i modyfikacji założeń ich projektów w taki sposób, aby realizacja założonych celów była możliwa.

Dodatkowo, dzięki współpracy z Fundacją Stocznia, Komisja Grantowa rozpoczęła prace nad przemodelowaniem zasad funkcjonowania Komisji oraz nad budową nowej strategii Programu Grantowego Stowarzyszenia, którego pierwszą odsłoną będzie konkurs grantowy ogłoszony w połowie 2022 roku.

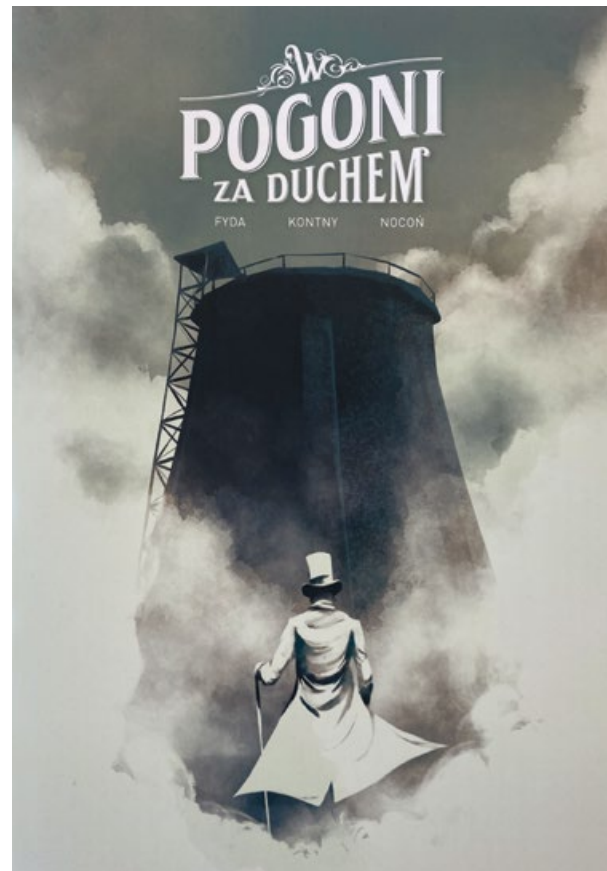
Miejsca realizacji projektów w 2021 roku →

Granty przyznane przez Komisję Grantową im. Jana Jagielskiego w 2021 roku

I. Działalność wydawnicza

↑ „Pamięć Pogranicza” to projekt fundacji Brama Cukermana mający na celu stworzenie publikacji internetowej poświęconej miejscom związanym z historią Żydów na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Z wykorzystaniem różnorodnych mediów, takich jak fotografia, relacje świadków historii i współczesnych mieszkańców, opisy historyczne oraz archiwalne materiały ikonograficzne, stworzono przestrzeń refleksji nad tą zapomnianą historią osadzoną w lokalnym kontekście.

↑ Towarzystwo Sportowe Iron Man stworzyło komiks osadzony w realiach Gogolina z przełomu XIX i XX wieku, czyli w okresie działalności Leopolda Cassirera — żydowskiego przedsiębiorcy, jednego z twórców przemysłu wapienniczego w Gogolinie i na Górnym Śląsku. Komiks jest przeznaczony dla młodzieży. Pokazuje dynamiczny rozwój przemysłowej osady, budowę fabryk, kolei, tworzenie nowoczesnego miasta. Jest to opowieść o koegzystencji Niemców, Polaków i Żydów.

Happening upamiętniający dzieci tomaszowskiego getta ↑

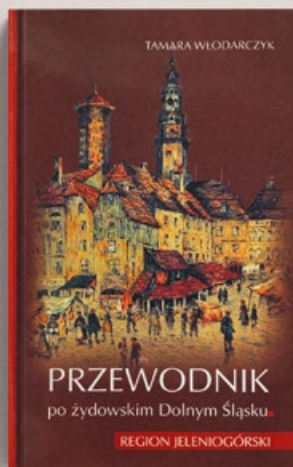

↑ Salomon, Mordechaj, Jenta, Miriam, Melech i Perla to jedne z wielu imion dzieci urodzonych w Tomaszowie Mazowieckim w trakcie istnienia getta. Dzieci te przychodziły na świat w domach przy wsparciu akuserek, czasem w szpitalu żydowskim, zdarzało się także, że rodzące matki trafiały do szpitala miejskiego, położonego poza terenem getta. Projekt Fundacji Pasaże Pamięci „Dzieci tomaszowskiego getta” odzyskuje imiona najmłodszych dzieci żydowskich poprzez przygotowanie dwujęzycznej publikacji poświęconej dzieciom urodzonym w Tomaszowie w latach 1941–1942.

Fundacja Ośrodka KARTA we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym opublikuje nieznane szerzej wspomnienia lwowskiego adwokata Salomona Ledera, spisane przez niego w Izraelu w latach 1959–1960. Obejmują one lata 1939–1949, w tym okres sowieckiej okupacji Lwowa, aresztowanie i uwięzienie autora przez władze sowieckie, jego udział w tworzeniu armii Andersa, zesłanie do obozu pracy przymusowej, walkę o repatriację do Polski i emigrację do Izraela.

↑ Projekt Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Radzymin „Szłomo z Radzymina — zapomniana twórczość Shloyme Gilberta” ma na celu przypomnienie postaci tego urodzonego w Radzyminie przedwojennego autora wierszy, opowiadań i dramatów w jidysz. Gilbert tworzył wyłącznie w tym języku, więc jego twórczość jest niedostępna dla większości czytelników. W ramach projektu wybrane wiersze zostały przetłumaczone na język polski, a następnie zaprezentowane przez aktorów Teatru Ot Tak.

W 2020 roku Yochawed Rabinovitz, córka Maszy Wronberg, zwróciła się do Gminy Jastków z prośbą o pomoc w poszukiwaniu śladów przodków. Niestety nikt nie był w stanie jej pomóc. Historia jej rodziny była zupełnie nieznaną. Zawstydenie, a jednocześnie ciekawość były impulsem do zaangażowania wielu osób i podjęcia poszukiwań. Celem projektu „Masza córka młynarza” jest opublikowanie zebranych materiałów o losach rodziny Wronberg i Erlich oraz pokazanie ich losów na tle historii młynarstwa na terenie gminy.

↑ *Przewodnik po żydowskim Dolnym Śląsku*. *Region jeleniogórski* to kolejna publikacja autorstwa Tamary Włodarczyk dotycząca dziedzictwa żydowskiego na Dolnym Śląsku. Znajdują się w niej zarówno opisy zabytków żydowskich oraz miejsc związanych z historią polskich i niemieckich Żydów, którzy na przestrzeni dziejów zamieszkiwali region jeleniogórski, jak i biogramy wybitnych postaci związanych z tym terenem.

↑ Fundacja Sfera Harmonii zaproponowała przetłumaczenie na języki angielski i jidysz pełnej wersji spacerownika *Warszawa Wajnberga*, który ukazał się we wrześniu 2021. Spacerownik opowiada historię przedwojennej Warszawy przez pryzmat postaci kompozytora i jego rodziny. Teksty napisane przez varsavianistkę Agnieszka Kuś przybliżają nieistniejący już świat teatrów żydowskich, scen kabaretowych oraz kamienic znajdujących się w Dzielnicy Północnej.

↑ Hanka Grupańska to ceniona reportażystka, której dwie ważne książki na temat powstania w getcie warszawskim: *Ciągle po kole. Rozmowy z żołnierzami getta warszawskiego* oraz *Odczytanie Listy. Opowieści o warszawskich powstańcach Żydowskiej Organizacji Bojowej* zostaną przetłumaczone na język angielski i wydane w Stanach Zjednoczonych przez Academic Studies Press. Oba tytuły są uważane przez badaczy Zagłady za podstawowe źródła na temat powstania w getcie warszawskim i często studiowane w szkołach i na uniwersytetach.

↑ W ramach prac nad publikacją *Izraelita Lubelski* Ośrodek „Brama Grodzka — Teatr NN” zebrał i opracował wybraną korespondencję Żydów lubelskich do czasopisma „Izraelita” z lat 1866–1906 oraz całość eseju Henryka Lwa *O lecznictwie i przesądach leczniczych ludu żydowskiego* ukazującego się w odcinkach na łamach tego periodyku. Całość materiałów została złożona w formie książki, którą zilustrowano mało znanymi drzeworytami sztorcowymi na podstawie prac Aleksandra Gierymskiego, ukazującymi XIX-wieczny Lublin.

II. Upamiętnienia oraz projekty związane z cmentarzami i grobami

↑ W 1986 roku we wsi Suskrajowice na polu uprawnym, w miejscu, gdzie w czasie wojny pogrzebano zamordowanych członków rodzin Katzów i Fridmanów, została ustawiona betonowa płyta. Pamięć o pomordowanych jest żywa wśród mieszkańców wsi, którzy składają na płycie kwiaty i znicze. Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świątokrzyski Sztetl” zdecydował się wznieść pamiątkowy obelisk z kamienia, który w godny sposób upamiętnił pomordowanych. Więcej o zbrodni można dowiedzieć się z filmu dostępnego poprzez kod QR.

↑ Na terenie Polski znajdują się setki, a może tysiące nieupamiętnionych grobów żydowskich ofiar Zagłady. Większość takich miejsc pozostaje nieoznaczona, pomimo trwania w pamięci zbiorowej wiedzy o nich. Odpowiedzią na to są interwencje w przestrzeni polegające na umieszczeniu we wskazanych miejscach prostych, drewnianych oznaczeń nawiązujących kształtem do drewnianych macew, które można było spotkać na przedwojennych cmentarzach żydowskich. W ramach projektu Fundacja Zapomniane postanowiła oznaczyć 25 żydowskich grobów wojennych.

Celem projektu „Oby nigdy nie było łąk, na których giną ludzie” Stowarzyszenia Miłośników Wojsławic była budowa pomnika upamiętniającego miejsce rozstrzelania żydowskich mieszkańców Wojsławic. Egzekucja miała miejsce na łące przy lokalnej cerkwi w październiku 1942 roku, kiedy to SS-mani oraz żandarmi rozstrzelali grupę około 60 Żydów. Wśród ofiar było około 20 dzieci. Budowa pomnika upamiętniła to tragiczne wydarzenie, a miejsce tragedii zostało ocalone od zapomnienia.

2021

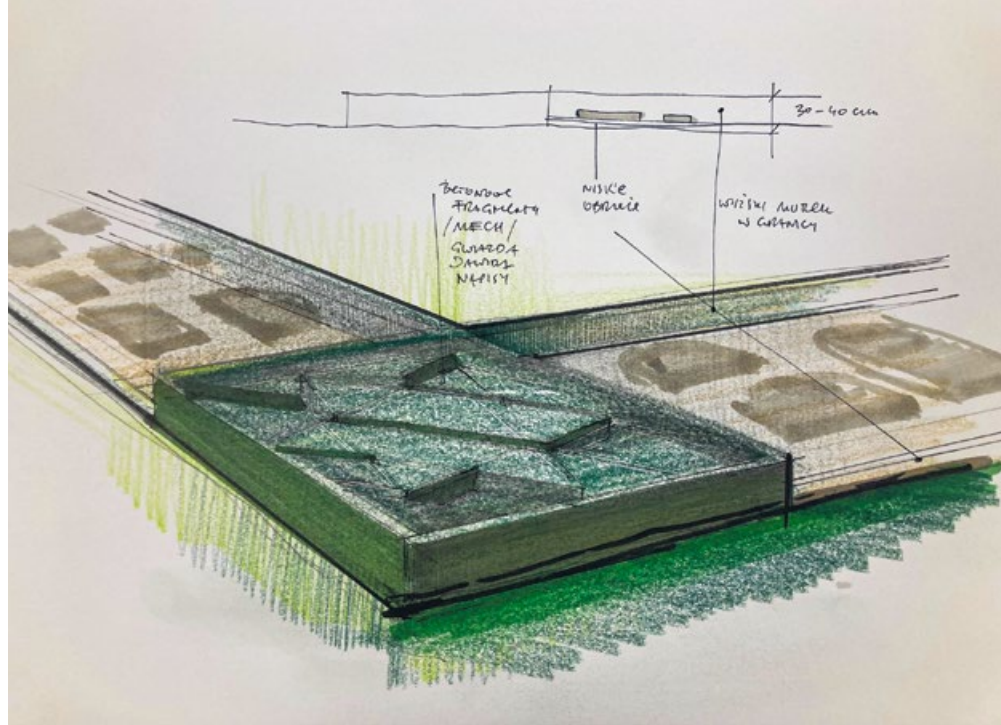

↑ W ramach projektu „Ludzie, nie liczby” Fundacji Rodziny Popielów „Centrum” na terenie cmentarza żydowskiego w Nowym Targu został zbudowany pomnik społeczności żydowskiej zamordowanej w czasie Zagłady, na którym upamiętniono z imienia i nazwiska ponad 2 tysiące ofiar. Dodatkowo odszukano i zabezpieczono masowe groby. Projektowi towarzyszyły również działania edukacyjne — przeprowadzono lekcje na temat Zagłady dla uczniów, którzy w przyszłości będą opiekować się cmentarzem.

Po wojnie jedyny ocalały z Zagłady mieszkaniec Mszany Dolnej Jakob Weissberger ufundował pomnik społeczności żydowskiej. Po 80 latach od tragedii monument zaczął pękać i niszczyć. Jego elewacja wymaga całkowitej renowacji. Fundacja Sztetl Mszana Dolna postanowiła kompleksowo wyremontować to upamiętnienie, a jego ponowne odsłonięcie zostało zaplanowane na 80. rocznicę zamordowania mszańskich Żydów w sierpniu 2022 roku.

Mieszkańcy Kcyni, którzy pamiętają czasy przedwojenne, odchodzą. Młodzi nie mają świadomości, że w ich mieście żyli przedstawiciele różnych kultur. W związku z tym Urząd Gminy wraz z samorządowym Dźwiękowym Archiwum Kcyni w ramach projektu „Ocalić pamięć o żydowskiej społeczności Kcyni” postanowił ustawić tablicę informacyjną w pobliżu miejsca, gdzie stała spalona przez Niemców we wrześniu 1939 synagoga. Równoległe z przygotowaniem tablicy były realizowane spacer tematyczne, w których wzięli udział uczniowie miejscowych szkół.

Celem projektu realizowanego przez Gminę Trzemeszno jest inwentaryzacja odnalezionych macew pochodzących z lokalnego cmentarza oraz wykonanie zabiegów oczyszczenia i konserwacji przed ich docelowym wyeksponowaniem na terenie cmentarza w ramach zaprojektowanego lapidarium.

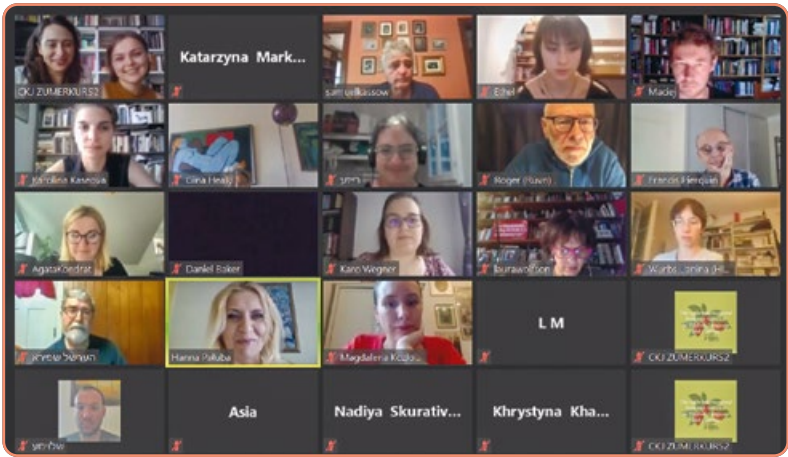
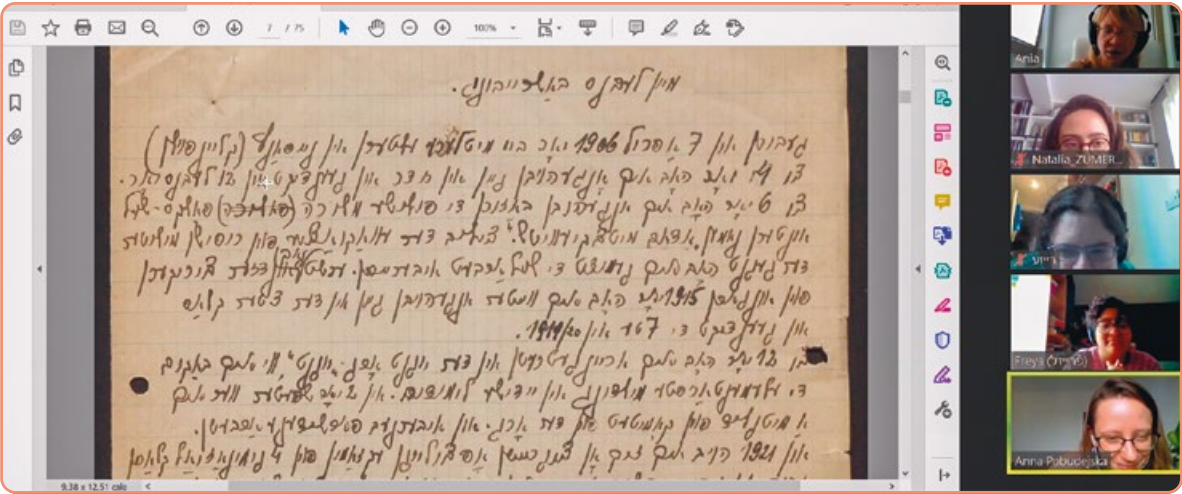
↑ „Lapidarium na cmentarzu żydowskim w Opatowie” to projekt Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Opatowskiej, który jest kontynuacją działań zapoczątkowanych już w 1989 roku, mających na celu złożenie na terenie cmentarza macew znajdujących się w wielu miejscach miasta. Budowa lapidarium, a tym samym przywrócenie godności miejsca pochówku opatowskich Żydów, jest elementem zwracania miastu jego lokalnej historii, a zarazem przekreślenia niechlubnego spadku po czasach dewastacji tego cmentarza.

Latem 2021 roku doszło do aktu wandalizmu na cmentarzu żydowskim w Bielsku-Białej. Zniszczono kilkadziesiąt nagrobków, w tym pomnik Wilhelma Freuda, krewnego Zygmunta Freuda, twórcy psychoanalizy, oraz Antoniny Wiener, babci profesora Shloma Avineri, filozofa i politologa, byłego dyrektora generalnego izraelskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Gmina Wyznaniowa Żydowska w Bielsku-Białej otrzymała wsparcie na kompleksową renowację trzech rozbitych nagrobków.

↑ Projekt „Wydobyć z niepamięci” jest wieloetapowym działaniem podjętym przez Towarzystwo Przyjaciół Janowca nad Wisłą na rzecz lokalnego cmentarza żydowskiego. W roku 2021 udało się przeprowadzić pierwsze prace porządkowe oraz ustawić tablicę pamiątkową, której odsłonięcie było kulminacyjnym punktem Marszu Pamięci Żydów Janowieckich zorganizowanego w ramach odbywającego się w Kazimierzu Dolnym Pardes Festiwalu.

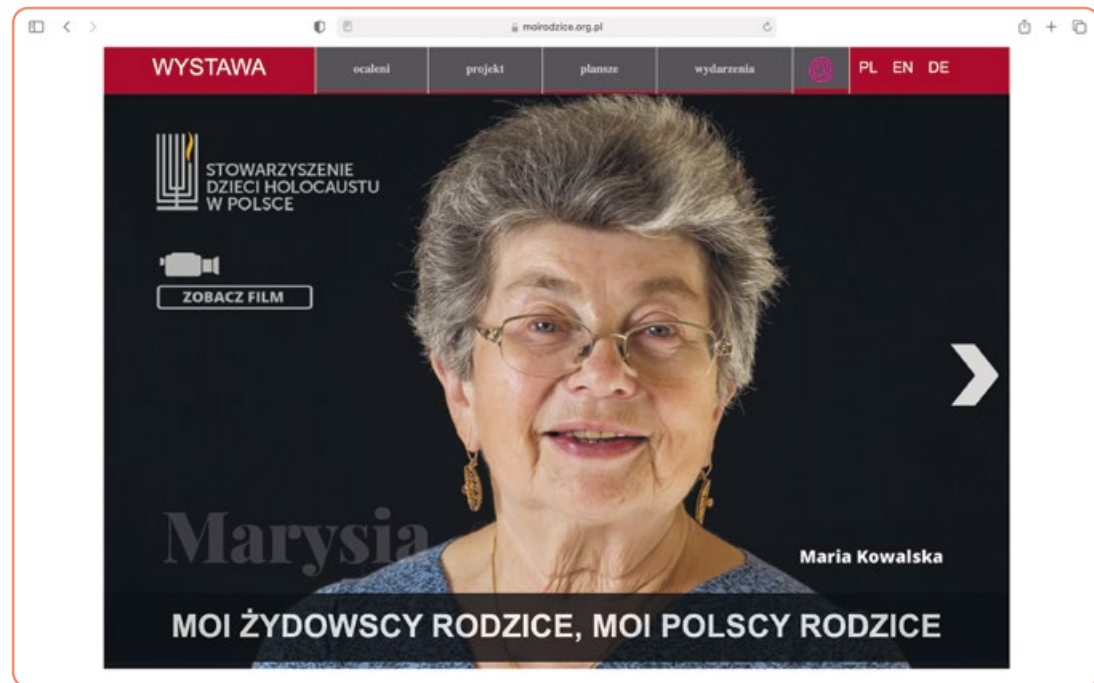
Gmina Brody planuje podjąć szereg działań zmierzających do zabezpieczenia cmentarza żydowskiego w miejscowości Zasieki. Prace rozpoczną się od remontu ogrodzenia. Dodatkowo w ramach projektu zaplanowane są działania edukacyjne dla mieszkańców gminy.

III. Projekty edukacyjne

↑ Fundacja Shalom wraz z Centrum Kultury Jidysz Teatru Żydowskiego zorganizowała 19. Międzynarodowe Letnie Seminarium Języka i Kultury Jidysz. Seminarium było poświęcone zagadnieniom lokalności, ekologii, polsko-żydowskim ruchom krajoznawczym oraz kulinariom. W trakcie kursów językowych była okazja do zapoznania się z rzadko omawianymi tekstami źródłowymi, odbył się także szereg tematycznych wykładów i specjalistycznych warsztatów.

W ofercie edukacyjnej nie ma propozycji, które opowiadałyby historię Żydów na Dolnym Śląsku. Celem Fundacji Urban Memory jest podniesienie świadomości o kulturze żydowskiej oraz przekazanie młodym wrocławianom wiedzy o wkładzie wrocławskich Żydów w kształtowanie miasta. Fundacja podjęła się stworzenia nowatorskich scenariuszy warsztatów i lekcji, z których będą mogli korzystać nauczyciele i edukatorzy.

↑ Wernisaż zorganizowanej przez Stowarzyszenie Dzieci Holocaustu wystawy „Moi żydowski rodzice, moi polscy rodzice” odbył się w marcu 2015 roku w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Następnie była ona pokazywana w wielu miejscach na świecie, obejrzało ją około 50 tysięcy osób. Do wybuchu pandemii COVID-19 wersja internetowa pełniła rolę uzupełniającą dla tradycyjnych plansz. Wraz z wprowadzeniem ograniczeń pandemicznych strona internetowa stała się jedyną dostępną publicznie formą wystawy. Tym samym pilną potrzebą stało się dodanie możliwości korzystania ze strony za pomocą urządzeń mobilnych. Zachęcamy do odwiedzenia wystawy poprzez kod QR.

W Koźminie Wielkopolskim znajduje się jeden z nielicznych zachowanych w regionie cmentarzy żydowskich, z ponad 300 macewami. Mimo wyjątkowości tego miejsca jest ono mało znane, nawet mieszkańcom miasta. Dzięki działaniom Stowarzyszenia Krotchwile koźminianie poznali bogatą, wielokulturową historię swojego miasta. Dodatkowo mogli uczestniczyć w pokazie nakręconego w 2020 roku dzięki wsparciu Stowarzyszenia filmu dokumentalnego o ostatnim żydowskim mieszkańcu miasta — Nathanie Mośkiewiczu. Natomiast nauczyciele z lokalnych szkół dostali materiały do prowadzenia lekcji o dziedzictwie wielokulturowym miasta.

Wybudowana w 1902 roku synagoga w Kielcach była centralną budowlą, wokół której funkcjonowało życie żydowskie miasta. Przetrwała wojnę, jednak została odbudowana w neoklasycystycznym kształcie. Dzięki szeroko zakrojonym badaniom historycznym Stowarzyszenie im. Jana Karskiego nie tylko odtworzyło oryginalny projekt, ale także stworzyło model 3D kieleckiej synagogi. Na jego podstawie powstał wirtualny spacer.

IV. Wydarzenia kulturalne

↑ Fundacja Banina przeprowadziła warsztaty na temat historii i kultury Żydów polskich, które pozwoliły lepiej zrozumieć zrealizowany przez fundację spektakl *Zagłada* na podstawie powieści Piotra Szewca. Działania warsztatowe i artystyczne stanowiły punkt wyjścia do dyskusji z młodymi ludźmi — pokazały, jak ważna jest pamięć o historii, poszukiwanie własnej tożsamości, pogłębianie wiedzy i budowanie więzi w miastach, które od zawsze były wielokulturowe.

↑ Kilkadziesiąt lat po II wojnie światowej pamięć i wiedza o żydowskim Kazimierzu Dolnym, o wielokulturowym dziedzictwie Lubelszczyzny oraz o wspólnej polsko-żydowskiej historii ulega powolnemu zatarciu. Pardes Festival łączy historię z teraźniejszością: odkrywa wyparte z pamięci, ale żywe w kamieniu, przekazach historycznych, wspomnieniach i dziełach sztuki ślady wielowiekowej obecności żydowskich sąsiadów na Lubelszczyźnie. W 2021 odbyła się dziewiąta edycja festiwalu.

Fundacja Zamek Bełżyce wspólnie z Ośrodkiem „Brama Grodzka — Teatr NN” przygotowała spektakl oparty na XVI-wiecznej polemice między Jakubem Nachmanowiczem, zwanym Jakubem z Bełżyc — uczonym kaznodzieją — a lubelskim arianinem Marcinem Czechowiczem — teologiem i poetą religijnym. Jest to szczególnie ważny element historii, ponieważ polemika *Odpis Jakuba Żyda* (...) jest pierwszą znaną książką napisaną przez Żyda w języku polskim.

↑ Program trzeciej edycji festiwalu „MY/WY Katowiccy Żydzi” zorganizowanego przez miejski ośrodek kultury Katowice Miasto Ogrodów skupił się na dziejach polsko-niemieckiego pogranicza i rozmowach wokół literatury. Tematem przewodnim były perspektywy Ostjuden i Westjuden — Żydów pochodzących ze wschodu i zachodu, odmiennych kulturowo, którzy wspólnie przed wojną żyli w Katowicach. Program poza częścią historyczną składał się z instalacji dźwiękowej Rafała Kołackiego, warsztatów edukacyjnych, a przede wszystkim ze spotkań literackich wokół polsko-niemieckiego pogranicza i literatury jidysz.

Dni Kultury Żydowskiej organizowane przez Miejską Bibliotekę w Katowicach weszły już na stałe do kalendarza wydarzeń kulturalnych Górnego Śląska. Czwarta edycja została poświęcona dziedzictwu kulturowemu Żydów górnośląskich. Szereg wydarzeń popularnonaukowych i teatralnych przybliżył uczestnikom kulturę polskich i niemieckich Żydów, którzy przed wojną mieszkali w Katowicach.

„Pamięć miasta — performatywny spacer i performance site specific w przestrzeni miejskiej” to projekt artystyczny odnoszący się do antropologii miasta i przedwojennej wielokulturowej historii Częstochowy, w której przed wojną mieszkało ponad 30 tysięcy Żydów. Fundacja Performa poprzez projekt będzie starała się opowiedzieć, co miasto i jego mieszkańcy pamiętają dziś, kiedy w przestrzeni miejskiej nie zostały wyraźne symbole żydowskiej przeszłości, co pozostało w tkance miasta, a także co przypomina o wielokulturowej historii miasta, w tym o obecności Żydów.

↑ *Ułysz Krochmalną* to dźwiękowa opowieść o codzienności mieszkank i mieszkańców przedwojennej ulicy Krochmalnej w Warszawie, zrekonstruowana na podstawie wspomnień i artykułów z ówczesnej prasy. Słuchowisko zostało stworzone przez projekt Muzeum Kamienicy we współpracy z Fundacją na Rzecz Kultury „Walizka”. Jest ono dostępne poprzez kod QR.

↑ Najwybitniejszymi szachistami okresu międzywojennego byli Akiba Rubinstein, Ksawery Tartakower, Paulin Frydman oraz Dawid Przepiórka. Między innymi dzięki ich talentowi udało się reprezentacji Polski w 1930 roku zdobyć złoty medal na Olimpiadzie Szachowej — tego sukcesu nie udało się nigdy więcej powtórzyć. Klub Szachowy Gryf Szczecin zorganizował turniej szachowy i warsztaty dla młodzieży pod nazwą „Twórczość Żydów w zakresie sportu szachowego na Ziemiach Polskich w okresie międzywojennym”.

„Pocztówka do Mietka” to projekt Instytutu Mieczysława Wajnberga, którego celem jest napisanie libretta utworu muzycznego odzwierciedlającego ducha czasu naznaczonego przez wojnę w Ukrainie. Libretto będzie składało się z wyboru tekstów zamieszczonych na „pocztówkach do Mietka”, które zostaną poddane redakcji pisarki Sylwii Chutnik, a muzykę do niego skomponują młodzi warszawscy kompozytorzy. Prawykonanie dzieła odbędzie się przed kamienicą przy ul. Żelaznej 66 na warszawskiej Woli — rodzinnym domu Mieczysława Wajnberga.

V. Filmy

Pokazanie pustki to niezwykle trudne zadanie koncepcyjne. Jak pokazać nieistniejące synagogi? Jak przekazać zapomnianą historię? Jak opowiedzieć o dawnych miejscach modlitwy, potwierdzających życie wielu rodzin żydowskich na Pomorzu Środkowym? Mieszkających przed 1945 rokiem na tym terenie Żydów nie obejmuje polska historiografia, dlatego etiuda filmowa *Pustka i światło* realizowana przez Stowarzyszenie Teatr Propozycji „Dialog” im. H. Rodkiewicz będzie opowiadała o śladach kultury żydowskiej na tym terenie.

Czarne nieba. Losy płockich Żydów w latach 1941–1945 to projekt filmowy, który Fundacja Nobiscum zrealizowała w ramach obchodów 81. rocznicy likwidacji płockiego getta. Scenariusz filmu został oparty o relacje płocczan, w tym Temy Lichtensztajn oraz Adama Neumana-Nowickiego. Jest to opowieść o ludziach, którym udało się przetrwać Zagładę. Film jest dostępny do obejrzenia poprzez kod QR.

↑ Fundacja Tygodnika Powszechnego zrealizowała film dokumentalny *Ukos Światła* w reżyserii Wojciecha Szumowskiego, którego promocja została wsparta grantem Stowarzyszenia. Film ten opowiada o odzyskiwaniu pamięci o żydowskich sąsiadach w przeszłości zamieszkujących tereny Podhala przez polskiego kajakarza, olimpijczyka i założyciela Fundacji Rodziny Popielów „Centrum” Dariusza Popiełę. Zwiastun filmu jest dostępny poprzez kod QR.

VI. Projekty badawcze

↑ Stowarzyszenie Gliwicka 66 z Tarnowskich Gór zinwentaryzowało 440 nagrobków z lokalnego cmentarza żydowskiego. Pozwoli to potomkom tarnogórskich Żydów odnaleźć groby swoich przodków, a mieszkańcom miasta, lokalnym aktywistom i badaczom zwiększyć wiedzę na temat historii miasta. Wykaz został udostępniony na stronie internetowej dostępnej poprzez kod QR.

↑ W Chełmie, w kamienicy przy ul. Reformackiej 23a, znajduje się kuczka, charakterystyczna konstrukcja nawiązująca ideą do szałasów, używana przez Żydów podczas święta Sukot do spożywania w niej posiłków. Zachowana kuczka jest unikalnym przykładem tego typu obiektu. Zachowały się w nim również elementy mechanizmu otwierania kłap w dachu. Stowarzyszenie Panorama Kultur postanowiło przeprowadzić inwentaryzację obiektu, a następnie jego konserwację.

Celem projektu realizowanego od kilku lat przez Fundację „Pamięć Treblinki” jest stworzenie bazy danych ofiar Treblinki, obejmującej informacje o osobach, które zginęły w tym obozie zagłady. W ramach projektu zostanie wykonana kwerenda nowych źródeł archiwalnych. Będzie to kolejny krok na drodze do stworzenia tak kompletnej, jak to tylko możliwe, listy ofiar obozu, a zarazem pomnika ofiar Treblinki — „Księgi Imion”.

Ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Żydzi i judaizm we współczesnych badaniach polskich” organizowana przez Polskie Towarzystwo Studiów Żydowskich to cykliczne wydarzenie odbywające się raz na cztery lata w Krakowie. W 2022 roku odbędzie się jego ósma edycja. Konferencja ma na celu zaprezentowanie prowadzonych na gruncie polskim badań z zakresu szeroko pojętych studiów żydowskich. W wydarzeniu biorą udział zarówno doświadczeni naukowcy, jak i badacze znajdujący się na początku kariery naukowej.

↑ Fundacja Dokumentacji Cmentarzy Żydowskich w Polsce w 2021 roku została wsparta dwukrotnie. Dzięki temu udało się jej zinwentaryzować trzy cmentarze żydowskie — w Wadowicach, Skierniewicach i Łowiczu. Zachowało się na nich przeszło tysiąc nagrobków, których wykazy zostały udostępnione za darmo na stronie internetowej dostępnej poprzez kod QR.

↑ W Będzinie, zwanym dawniej zagłębiowską Jerozolimą, na zboczu Góry Zamkowej znajduje się jeden z trzech cmentarzy żydowskich. Został założony w 1831 roku i był użytkowany przez prawie cały XIX wiek. Do dziś na cmentarzu zachowało się około 800 nagrobków. W ramach dofinansowanego projektu Muzeum Zagłębia odczytało i przetłumaczyło połowę z nich. Projekt obejmował też przygotowanie wystawy czasowej powstałej w oparciu o przetłumaczone inskrypcje oraz wykład dla mieszkańców miasta.

↑ 270 macew to 270 zapomnianych biografii. Tyle właśnie nagrobków z cmentarza w Ryglicach zinwentaryzowali wolontariusze Fundacji AntySchematy 2 i studenci judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2021 Fundacja otrzymała wsparcie na opracowanie zebranego materiału oraz wydanie go jako publikacji naukowej. Powstała książka dokumentuje bogate życie ryglickich Żydów.

Macewy z cmentarza w Bełchatowie były wykorzystywane w czasie wojny i po jej zakończeniu jako materiał budowlany, między innymi jako wzmocnienie drewnianego mostu przy ul. Cegielnianej. Dopiero w roku 2019 w czasie remontu drogi wojewódzkiej odkryto kilkadziesiąt fragmentów macew. Stowarzyszenie Centrum Badań Żydowskich podjęło się ich zinwentaryzowania, a wyniki pracy udostępni na specjalnie przygotowanej stronie internetowej.

VII. Projekty specjalne, które w 2021 roku uzyskały wsparcie finansowe

↑ W 2021 zakończyliśmy proces projektowania symbolicznego grobu członków grupy Oneg Szabat na cmentarzu na Okopowej. Z liczącej kilkadziesiąt osób grupy, wojnę przeżyła tylko trójka. Symbolicznym grobem, autorstwa kolektywu Senna, chcemy oddać hołd bohaterom Oneg Szabat, których miejsca pochówku nie są znane. Budowa grobu jest zaplanowana na 2022 rok.

←↑ 19 kwietnia 2021, w 78. rocznicę powstania w getcie warszawskim, odsłoniłmy Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma przy ul. Nowolipki 28, dawnej 68 — miejscu zakopania i odnalezienia Podziemnego Archiwum Getta Warszawy znanego jako Archiwum Ringelbluma. Upamiętnienie autorstwa Łukasza Mieszkowskiego i Marcina Urbanka powstało dzięki współpracy Społecznego Komitetu Budowy Upamiętnienia Archiwum Ringelbluma, Stacji Muranów i Stowarzyszenia, które na zaproszenie partnerów w latach 2020–2021 zebrало środki wśród ponad 40 darczyńców z Polski i zagranicą oraz prowadziło budowę. Zapraszamy do obejrzenia przygotowanego przez nas krótkiego filmu o Upamiętnieniu, który dostępny jest za pomocą kodu QR.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

Oscar Kazanelson, Neocity Polska, Zygmunt Rolat, RONSON DEVELOPMENT, Piotr Wiślicki, Bracia Alster, Sigrid i Borno Janekovic, Mark Katzenelson, Keemple Polska, Marek i Agnieszka Nowakowscy, Rick Parasol, Andrzej Rojek, Sam i Tzipi Tramiel, Juliusz Windorbski, White Stone Development, Kristof Zorde oraz kilkudziesięciu darczyńców z Polski i ze świata

↑ Podczas nadzorowanej przez zespół archeologów budowy Upamiętnienia znaleźliśmy wiele obiektów z dawnej Dzielnicy Północnej — fragmenty talerzy, sztucze, szkło. Wszystkie obiekty zabezpieczyliśmy i przekazaliśmy Żydowskiemu Instytutowi Historycznemu. Zostaną one wyeksponowane w specjalnie na ten cel wybudowanej gablocie w pomieszczeniu repozytorium Archiwum Ringelbluma.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
Irene Kronhill-Pletka

↑ „Zagłada Żydów. Studia i Materiały”, rocznik, t. 17, Centrum Badań nad Zagładą Żydów, Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Pisma naukowe Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFiS PAN zostały w całości poświęcone tematyce związanej z Zagładą. Są adresowane nie tylko do grupy badaczy zajmujących się Zagładą, lecz także do studentów i wszystkich zainteresowanych tym tematem. W skład redakcji kierowanej przez prof. Dariusza Libionkę i prof. Barbarę Engelking wchodzi wybitni historycy zajmujący się w swojej pracy badawczej zagadnieniem Zagłady. Tom 17 dostępny jest pod poniższym kodem QR.

RAPORT

↑ Z okazji 95. urodzin Mariana Turskiego Stowarzyszenie wspólnie z Wydawnictwem Czarne opublikowało książkę *XI Nie bądź obojętny*. To osobisty zbiór najważniejszych przemówień naszego wiceprzewodniczącego, wygłoszonych między innymi z okazji rocznicy wyzwolenia Auschwitz, likwidacji łódzkiego getta, otwarcia Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN czy Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu na forum UNESCO.

Dofinansowano ze środków własnych Stowarzyszenia

Stowarzyszenie Żydów Kombatanów i Poszkodowanych w II wojnie światowej jest organizacją żydowską skupiającą najstarsze pokolenie Żydów — tych, którzy ocalili z Zagłady. Nasze Stowarzyszenie od wielu lat wspiera finansowo bieżące funkcjonowanie tej organizacji. W 2021 roku podpisaliśmy umowę, na mocy której zostaliśmy partnerem przy organizacji wręczania Medalu „Powstanie w Getcie Warszawskim” — honorowego odznaczenia dla osób zasłużonych dla dialogu polsko-żydowskiego oraz zaangażowanych w upamiętnianie historii i kultury Żydów polskich.

Dofinansowano ze środków własnych Stowarzyszenia

Fundraising

Szanowni Państwo, drodzy darczyńcy,

gdy patrzy się na podsumowanie roku 2021, aż trudno uwierzyć, jak wiele zróżnicowanych projektów udało się zrealizować dzięki wsparciu naszych darczyńców i pracy całego zespołu. Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma na Muranowie, specjalne repozytorium na Archiwum w siedzibie Żydowskiego Instytutu Historycznego, doskonała wystawa Wilhelma Sasnała w Muzeum POLIN oraz film Mikołaja Grynberga to tylko niektóre z nich.

Sukcesy te są niewątpliwie sukcesami Stowarzyszenia, naszych partnerów oraz darczyńców — zarówno tych, którzy są z nami od lat, jak i tych nowych, którzy dopiero do nas dołączyli.

Cieszy fakt, że był to także rok spotkań — ostrożnych, często w maskach, ale jednak w świecie rzeczywistym, a nie wirtualnie. Takie bezpośrednie spotkania z darczyńcami pozostają najlepszym narzędziem fundraisingowym i mam nadzieję, że w 2022 roku będzie ich jeszcze więcej.

Rok 2021 zakończył się jeszcze jednym, ogromnym sukcesem — w grudniu Stowarzyszenie podpisało umowę darowizny z nowym Znamienitym Darczyńcą Muzeum POLIN, o którym więcej mogą Państwo przeczytać w prezentowanym dalej raporcie. Darowizna ta pozwoli Muzeum zrealizować wiele priorytetowych projektów w najbliższych latach.

Praca Działu Rozwoju jest pracą zespołową, na zakończenie więc chciałbym podziękować mojemu zespołowi, który włożył ogromny wysiłek we wszystkie zrealizowane projekty. Wkraczając z takim wsparciem w nowy rok, patrzę z nadzieją na wyzwania, które przed nami stoją.

BARTOSZ DYMAREK
p.o. dyrektor ds. rozwoju

Raport z działań fundraisingowych w 2021 roku

01

Dział Rozwoju na co dzień utrzymuje kontakt z licznym gronem darczyńców z całego świata. Do naszych zadań należy szczególnie:

- utrzymanie regularnej komunikacji z darczyńcami i partnerami z Polski i ze świata, pomimo ograniczeń narzuconych przez pandemię,
- zintensyfikowanie komunikacji online prezentującej programy i bieżącą sytuację wspieranych instytucji (newslettery, mailingi),
- aplikowanie o granty i ich administracja (w tym nadzór nad honorowaniem darczyńców obejmującym od kilku do kilkunastu form — od druków promocyjnych po trwałe honorowanie w przestrzeni Muzeum POLIN, takie jak umieszczenie nazwiska darczyńcy na ścianach darczyńców),
- pozyskiwanie potencjalnych darczyńców i opracowywanie propozycji współpracy.

Do zadań Działu Rozwoju należy też działalność wydawnicza: opracowywanie broszur, prezentacji, zaproszeń, raportów z prowadzonej działalności, druków okolicznościowych, a także administracja strony www i profilu na portalu społecznościowym Facebook. Dodatkowo w 2021 roku koordynowaliśmy przygotowanie trzech filmów promocyjnych.

W marcu do działu dołączyła Anna Szcześniak, która przez ostatnie cztery lata była związana z Fundacją Centrum Taubego Odnowy Życia Żydowskiego w Polsce. Jako specjalistka ds. rozwoju Anna uczestniczy we wszystkich zadaniach operacyjnych działu, koordynuje bieżącą współpracę fundraisingową z Żydowskim Instytutem Historycznym, a także wybrane projekty specjalne prowadzone w koordynacji z Muzeum POLIN, takie jak np. „Zaopiekuj się kolekcją!”.

Pozyskaliśmy w 2021 roku

Pozyskane w 2021 fundusze wynoszą łącznie prawie **8 milionów złotych**, w tym:

MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN

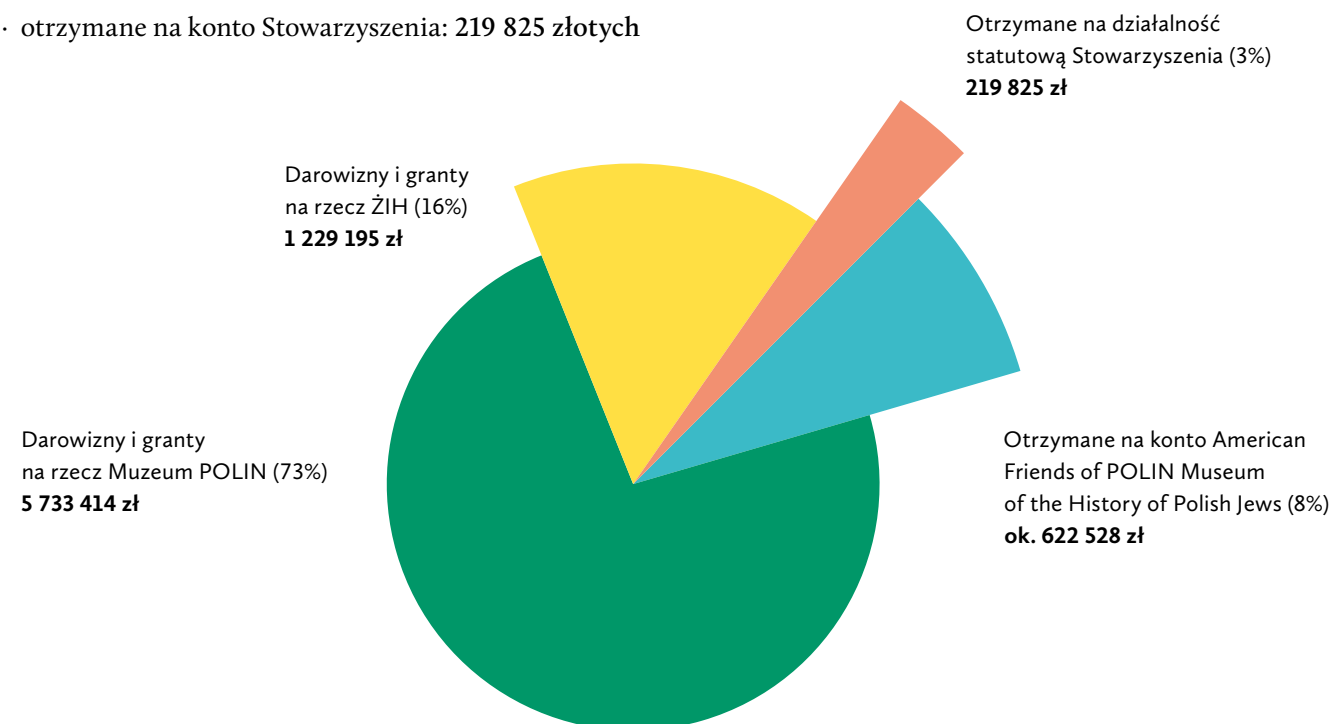
- otrzymane na konto Stowarzyszenia: **5 733 414 złotych***
- otrzymane na konto American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews i wykorzystane w USA na cele fundraisingowe i promocyjne Muzeum POLIN: **około 622 528 złotych****

ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY IM. EMANUELA RINGELBLUMA

- otrzymane na konto Stowarzyszenia: **1 229 195 złotych**

POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWA STOWARZYSZENIA

- otrzymane na konto Stowarzyszenia: **219 825 złotych**

* zawiera środki przeznaczone na fundraising

** 1 USD = 4,06 PLN wg kursu z dnia 31.12.2021

Jak się komunikujemy:
obecność w internecie, publikacje,
materiały promocyjno-informacyjne

↑ Filmy fundraisingowo-promocyjne.

We współpracy z Muzeum POLIN przygotowaliśmy dwa krótkie filmy promocyjne, które mają nam pomóc w pozyskaniu darczyńców na dwa kluczowe projekty muzealne — wystawę czasową na 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim w 2023 roku oraz na planowaną galerię — epilog wystawy stałej Polscy Żydzi na świecie.

Mailingi i elektroniczny newsletter dla darczyńców i członków. Newslettery stały się w dobie pandemii kluczowym narzędziem służącym informowaniu międzynarodowego grona odbiorców o najważniejszych wydarzeniach i bieżącej sytuacji wspieranych przez nas organizacji. W 2021 roku przygotowaliśmy i rozesłaliśmy prawie 50 newsletterów i mailin-gów poświęconych Muzeum POLIN, Programowi Oneg Szabat oraz pozostałym działaniom statutowym.

↑ Raport roczny Stowarzyszenia za 2020 rok.

Raport został wydany w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Praca nad raportem trwa kilka miesięcy. Jest on doskonałym narzędziem fundraisingowym: transparentna prezentacja finansów i raport z działalności statutowej buduje zaufanie darczyńców. Świadczy o skuteczności organizacji i właściwym zarządzaniu.

Strona internetowa Stowarzyszenia. Nasza strona informuje o wszystkich ważnych wydarzeniach, które dotyczą Stowarzyszenia. Można tam również znaleźć wszystkie niezbędne informacje o naszej działalności. Strona służy zarówno członkom Stowarzyszenia, jak i grantobiorcom oraz darczyńcom. Zachęcamy do jej regularnego odwiedzania: www.szih.org.pl.

Media społecznościowe. Oficjalny profil Stowarzyszenia na Facebooku jest dla wielu osób głównym źródłem aktualnych informacji o działalności naszej organizacji. Przez ostatni rok udało się powiększyć liczbę fanów o ponad 500 osób, a posty docierały do nawet kilkunastu tysięcy odbiorców. Stowarzyszenie było także współorganizatorem kilku wydarzeń na Facebooku, a informacja o nich dotarła do ponad 50 tysięcy osób.

Wydarzenia specjalne z udziałem darczyńców i wizyty gości VIP

Cherrie Daniels, Specjalna Wysłannik ds. Holokaustu ↑
w repozytorium Archiwum Ringelbluma, lipiec 2021

↓ Businesswoman z RPA, Magda Wierzycka z rodziną
i Marianem Turskim, sierpień 2021

Wizyta Stevena Greenberga, październik 2021 ↑

↑ Shana Penn i Dział Rozwoju, sierpień 2021

Uroczystość na cześć rodziny Ariav, październik 2021 ↓

Spotkanie z przedstawicielami Fundacji SIGNUM z okazji otwarcia ↓
wystawy czasowej „Wilhelm Sasnal: Taki pejzaż”, czerwiec 2021

↓ Michelle Ores i Wiktor Markowicz, sierpień 2021

Organizacja wizyt w Muzeum POLIN lub Żydowskim Instytucie Historycznym jest jednym z najskuteczniejszych narzędzi pozyskiwania funduszy. Nawet najlepsza prezentacja online nie zastąpi spotkania z historią w tych wyjątkowych instytucjach. Czas pandemii mocno ograniczył wizyty gości, szczególnie tych spoza Polski. Dlatego tym bardziej cieszyły nas wszystkie spotkania i wizyty, które odbyły się w 2021 roku i których, o dziwo, nie brakowało. Lepsza sytuacja pandemiczna i sukcesywne wprowadzanie szczepień zachęciły część naszych darczyńców oraz innych gości do przyjazdu i odwiedzin. Dziękujemy wszystkim osobom, z którymi mieliśmy okazję spotkać się na żywo w Muzeum i w Instytucie, mamy nadzieję, że w roku 2022 podobnych spotkań będzie jeszcze więcej.

Zorganizowaliśmy także kilka wydarzeń specjalnych w Muzeum POLIN, z udziałem darczyńców i przyjaciół Muzeum, m.in. specjalne oprowadzania z Wilhelmem Sasnałem po wystawie czasowej „Taki pejzaż” oraz oficjalne przywitanie Fundacji Odette i Nimroda S. Ariava w gronie Znamienitych Darczyńców Muzeum POLIN.

Współpraca z Radą Darczyńców

Rada Darczyńców powstała w 2015 roku z inicjatywy dziewięciu Znamienitych Darczyńców Muzeum POLIN, którzy weszli w jej skład. Stawia sobie za cel doradzanie Zarządowi Stowarzyszenia w sprawach dotyczących strategii pozyskiwania funduszy na rzecz Muzeum POLIN. Znamienici Darczyńcy wspierają Stowarzyszenie w kontaktach z zagranicznymi społecznościami żydowskimi, środowiskami opiniotwórczymi i potencjalnymi nowymi darczyńcami. Rada Darczyńców od 2016 finansuje działalność fundraisingową Stowarzyszenia. Wsparcie to jest kluczowe dla prowadzonych przez Stowarzyszenie działań fundraisingowych. W lipcu 2021, online, odbyło się doroczne posiedzenie Rady, w którym wzięli udział wszyscy jej członkowie oraz przedstawiciele Stowarzyszenia i Muzeum. Na spotkaniu przedstawiliśmy szczegółowy raport z działalności fundraisingowej w 2020 oraz plany na kolejne lata.

CZŁONKOWIE RADY DARZYŃCÓW:

· Tad Taube	· Ygal Ozechov
· Zygmunt Rolat	· Corinne Evens
· Anita Friedman	· Andrzej Rojek
· Irene Kronhill-Pletka	

Nowy Znamienity Darczyńca Muzeum POLIN

Wybitny historyk profesor Jakub Goldberg powiedział kiedyś „Nie ma historii Żydów bez historii Polski i nie ma historii Polski bez historii Żydów”. Ja powiedziałbym też, że nie ma polskiej tożsamości, bez tożsamości żydowskiej, ani żydowskiej bez polskiej. Dzieje Żydów polskich, ich złożoność, wartość kulturowa i cywilizacyjna — z tragicznymi i dramatycznymi momentami — są fundamentalne dla konstruowania pamięci i tożsamości przyszłych pokoleń. Ale żeby tak się stało, potrzebny jest nasz wspólny, polski i żydowski wysiłek, nasza wspólna odpowiedzialność. Dzięki Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN mamy instytucję, która na najwyższym, światowym poziomie dba o tę pamięć i tę tożsamość, a tym samym pozwala nam spełniać naszą powinność. Jestem pełen szacunku dla tych, którzy urzeczywistnili ideę Muzeum — pomysłodawców, twórców, znamienitych darczyńców oraz tych, którzy na co dzień wcielają ją w życie. Cieszę się, że mogę wesprzeć Muzeum POLIN w jego misji.

ROBERT WEREDA

Znamienity Darczyńca Muzeum POLIN

Dzięki inicjatywie i zabiegom przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia Piotra Wiślickiego i przy wsparciu Działu Rozwoju w grudniu 2021 podpisano umowę darowizny z Robertem Weredą, nowym Znamienitym Darczyńcą Muzeum POLIN. Przekazana darowizna umożliwi Muzeum realizację kluczowych projektów zaplanowanych na najbliższe lata, w tym w szczególności projektów edukacyjnych.

Nasze projekty specjalne

W 2021 roku kontynuowaliśmy projekty już rozpoczęte oraz zainicjowaliśmy nowe, które będziemy chcieli rozwijać w kolejnych latach.

POLIN Museum Emergency Fund Campaign. Zainicjowana w 2020 roku kampania wsparcia budżetu Muzeum, który znalazł się w trudnej sytuacji z powodu pandemii, została zakończona w 2021 roku. W ramach działań fundraisngowych wśród darczyńców w Polsce i na świecie udało nam się pozyskać przeszło 800 tysięcy złotych — kwota ta pomogła zabezpieczyć realizację projektów i stabilność finansową Muzeum. Dziękujemy wszystkim darczyńcom, którzy w tym trudnym momencie zdecydowali się wesprzeć naszą kampanię.

Szczególne podziękowania kierujemy do naszych dwóch Darczyńców Założycieli Muzeum — Tada Taube i Zygmunta Rolata, którzy łącznie przekazali połowę zebranej kwoty.

DARCZYŃCY KAMPANII:

- Tad Taube
- Zygmunt Rolat
- Anonimowy darczyńca
- Sills Family Foundation
- Corinne Evens i Association Européenne du Musée de l’Histoire des Juifs de Pologne POLIN
- Louis and Anna Abrons Family Foundation
- Joel Citron
- Ruby Family Foundation
- Rodney Zimmel
- Małgorzata i Adam Weiss
- Julian Bussgang
- David Lubarsky
- Doris P. Haims
- Ira Handelman
- David Chesluk
- Jay Geller
- Marian Kornilowicz
- Marlene Pitkow
- Lynne Azarchi
- Anonimowy darczyńca
- Melissa Freedman

Bartosz Dymarek oraz Edyta Pawlik, dyrektorka Jankilevitsch Foundation ↑

↑ **Naming galerii Dziedzictwo — Jankilevitsch Foundation i Smołokowski Foundation.** W ślad za podpisaniem nowej umowy darowizny na wsparcie Muzeum POLIN w latach 2021–2024 z inicjatywy Działu Rozwoju, dyrektor Muzeum POLIN zdecydował się uhonorować wieloletnich darczyńców muzealnych poprzez zadedykowanie im przestrzeni nowej galerii otwartej w styczniu 2021 roku.

Komisja Grantowa Stowarzyszenia. Doroczne konkursy grantowe, skierowane do małych, lokalnych inicjatyw działających na rzecz zachowania i utrwalania pamięci o historii i kulturze polskich Żydów, już od jakiegoś czasu były trzecim (obok Muzeum i Instytutu) priorytetem działalności statutowej Stowarzyszenia. Wraz z rozwojem tego programu pojawiła się konieczność znalezienia dodatkowego finansowania na jego realizację. W 2021 roku Dział Rozwoju podjął pierwsze kroki, aby pozyskać darczyńców na ten cel. Nasze wysiłki będą kontynuowane w kolejnych latach.

↑ **Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma na Muranowie.** Projekt Upamiętnienia Archiwum Ringelbluma udało się sfinansować dzięki wsparciu ponad 40 darczyńców. Naszym celem było dotarcie do jak największego grona nowych darczyńców z Polski. Wielką pomocą było zaangażowanie członków Zarządu, które pozwoliło dotrzeć do nowych osób, w tym do liczego grona przedsiębiorców z Izraela prowadzących działalność biznesową w Polsce. Liczymy na to, że projekt Upamiętnienia będzie pierwszym krokiem do zbudowania trwałych relacji i przyjaźni z naszymi nowymi darczyńcami.

Aukcja sztuki na rzecz Muzeum POLIN.

Projekt realizowany wspólnie z American Friends of POLIN Museum ma na celu organizację kilku aukcji sztuki, z których dochód wesprze działalność programową Muzeum. Obiekty na aukcję są pozyskiwane wśród darczyńców i przyjaciół Muzeum POLIN oraz bezpośrednio od wytypowanych, współczesnych polskich artystów o ugruntowanej renomie. W toku konsultacji i rozmów udało się nawiązać współpracę z dwoma czołowymi domami aukcyjnymi — Christie's w Nowym Jorku i DESA Unicum w Warszawie. Pierwszą aukcję zaplanowano na wiosnę 2022 roku.

Program Oneg Szabat 2.0. W 2021 roku prowadziliśmy konsultacje z zespołem Żydowskiego Instytutu Historycznego dotyczące odświeżenia i modyfikacji naszego wspólnego programu. Nowa odsłona i plany na kolejne lata pozwolą rozpocząć poszukiwania nowych darczyńców, którzy zabezpieczą jego przyszłość. Priorytetem projektu pozostaje dokończenie tłumaczenia pełnej edycji Archiwum Ringelbluma na język angielski.

← ↑ **Program „Zaopiekuj się kolekcją!”.** Celem projektu jest wsparcie finansowe liczącej przeszło 14 tysięcy obiektów kolekcji Muzeum POLIN, w skład której wchodzi dzieła sztuki, fotografie, dokumenty oraz przedmioty codziennego użytku i kultu religijnego. Darczyńcy mają możliwość objęcia patronatem jednego z wytypowanych obiektów z muzealnych zbiorów. Od jego inauguracji pod koniec grudnia projekt cieszy się dużym zainteresowaniem. W 2022 roku program będzie rozwijany i modyfikowany w oparciu o zdobyte doświadczenie. Więcej informacji o programie dostępnych jest poprzez poniższy kod QR.

Drodzy Przyjaciele,

rok 2021, podobnie jak 2020, był dla wielu z nas czasem wyzwań i trudności związanych z wciąż obecną w naszych życiach pandemią. Był to jednocześnie rok nadziei, wraz z pojawieniem się szczepionek i perspektywą bardziej swobodnych spotkań z rodziną i przyjaciółmi. Cieszy fakt, że mimo trudnej sytuacji, dzięki dobremu kierownictwu i wsparciu założycieli, darczyńców i przyjaciół był to udany rok dla Muzeum POLIN.

Rozbudowany program wydarzeń online, w tym wydarzeń anglojęzycznych skierowanych do odbiorców zagranicznych, pozwolił utrzymać kontakt z osobami, które nie mogły odwiedzić Muzeum osobiście. Bogaty program na miejscu, w tym ciesząca się ogromną popularnością wystawa czasowa Wilhelma Sasnała, którą odwiedziło prawie 76 tysięcy osób, pozwoliły odbudować znaczną część utraconej w roku 2020 publiczności.

Wysiłki i sukcesy Muzeum motywują nas — American Friends — do dalszych działań. Wspólnie ze Stowarzyszeniem zainicjowaliśmy w 2021 roku kilka projektów fundraisingowych, które, mam nadzieję, już niedługo zaowocują. Jako prezydenta organizacji wspierającej Muzeum cieszy mnie zaangażowanie członków Rady AFoPM, którzy na różnych polach naszej działalności służą swoim ogromnym doświadczeniem i bezcennym wsparciem.

Chciałbym podziękować darczyńcom i przyjaciołom Muzeum, dyrekcji i zespołowi muzealnemu oraz oczywiście zespołowi i Zarządowi Stowarzyszenia za ten udany rok.

ANDRZEJ ROJEK

prezydent American Friends of POLIN Museum,
członek Rady Darczyńców,
członek Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce,
członek Komitetu Finansowego Stowarzyszenia
Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

Współpraca z American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews

02

Celem naszej współpracy z American Friends of POLIN Museum pozostaje pozyskiwanie darczyńców na programy muzealne oraz szeroko pojęta promocja Muzeum POLIN w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie.

Bieżąca współpraca z naszymi amerykańskimi przyjaciółmi opiera się na regularnych spotkaniach online, wspólnym poszukiwaniu nowych, potencjalnych darczyńców oraz planowaniu corocznych kampanii fundraisingowych, m.in. #GivingTuesday czy kampanii na zakończenie roku. Dodatkowo we współpracy z członkami Rady AFoPM pracowaliśmy nad kilkoma projektami specjalnymi. Najbardziej obiecującą inicjatywą zrodzoną w ramach tej współpracy jest z pewnością aukcja sztuki na rzecz Muzeum. W tym miejscu pragniemy podziękować Elizabeth Szancer, Wiktorowi Markowiczowi i Romanowi Rewaldowi za ogromne zaangażowanie, bez którego nie moglibyśmy myśleć o realizacji tak ambitnego przedsięwzięcia. Także pomysł projektu „Zaopiekuj się kolekcją!” zrodził się z naszych rozmów z członkami Rady.

W 2021 roku Rada AFoPM spotkała się dwukrotnie — w czerwcu i w listopadzie. W obu spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele Muzeum i Stowarzyszenia.

Dziękujemy naszym partnerom zza oceanu za wsparcie i owocną współpracę.

CZŁONKOWIE RADY:

· Andrzej Rojek — prezydent	· Sylvia Safer — członkini
· Zygmunt Rolat — współprzewodniczący	· rabin Arthur Schneier — członek
· Wiktor Markowicz — współprzewodniczący	· Elizabeth Szancer — członkini
· Roman Rewald — skarbnik	· Jerzy Warman — członek
· David Goldman — sekretarz	
· Samantha Rolat Asulin — członkini	
· Anita Friedman — członkini	
· Barbara Kirshenblatt-Gimblett — członkini	
· Kantor Joseph Malovany — członek	
· Irene Kronhill-Pletka — członkini	
· Shana Penn — członkini	

Lista darczyńców Stowarzyszenia w 2021 roku*

WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ STOWARZYSZENIA:

- Karol Chmielewski i Zuzanna Wiślicka
 - Joanna Fikus
 - Fundacja Centrum Taubego
 - Odnowy Życia Żydowskiego w Polsce
 - Agnieszka Gul
 - Marek i Małgorzata Nowakowscy
 - Irene Kronhill-Pletka
 - Marta Poślad
 - Waldemar Prokop
 - Sławomir Różański
- Jan Rutkowski
 - Anna Tanalska-Dulęba
 - Sam i Tzipi Tramiel
 - Piotr Wiślicki
 - Piotr Wołk Lewanowicz
 - Maciej Zabojszcz
 - Kristof Zorde i Nina Stiller
 - KPMG
 - 69 darczyńców, którzy przekazali
 - 1 procent odprowadzonego podatku

WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ STOWARZYSZENIA
W POSTACI USŁUG *PRO BONO*:

- DeBenedetti Majewski Szczęśniak Kancelaria Prawnicza Sp. K.
- Weil, Gotshal & Manges

WSPARCIE DZIAŁAŃ PROWADZONYCH WSPÓLNIE
Z MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN:

ZNAMIENTY DARCZYŃCA:

- Robert Wereda

WSPÓŁTWÓRCY:

- Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava
- Ronald S. Lauder
- William K. Bowes, Jr. Foundation

PARTNERZY:

- Fundacja Koret
- Jankilevitsch Foundation
- Tad Taube i Taube Philanthropies

WSPIERAJĄCY:

- Corinne Evens i Association Européenne du Musée de l’Histoire des Juifs de Pologne POLIN
- Fundacja Citi Handlowy im. L. Kronenberga
- Irene Kronhill-Pletka
- Marek Roefler z rodziną
- Zygmunt Rolat
- Sills Family Foundation
- Tomek Ulatowski

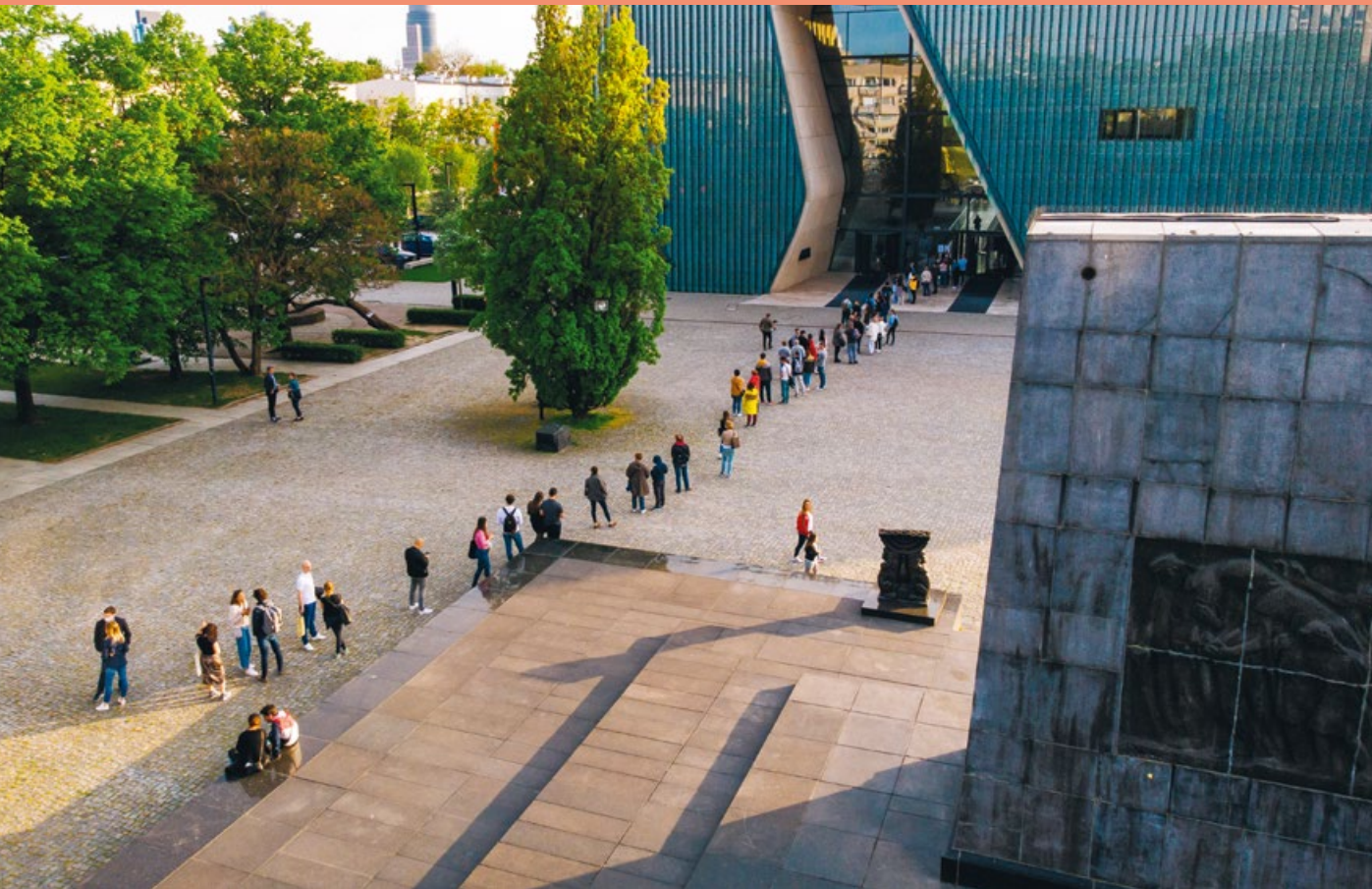
PRZYJACIELE:

- anonimowi darczyńcy
- Ambasada Kanady
- Fay i Julian Bussgang
- Fundacja Konrada Adenauera
- Fundacja SIGNUM
- Dr. Joseph Geliebter
- Hilda Chazanovitz
- Patricia Kenner
- Stephen i Elizabeth Ann Kusmierczak
- The Louis and Anne Abrons Foundation
- Sheila Lambert
- Victor Lamkay
- Fred Margulies
- Małgorzata i Grzegorz Markowscy
- Katarzyna Markusz
- Marek i Małgorzata Nowakowscy
- Andrzej i Małgorzata Rojkowie
- Ruby Family Foundation
- Sylvia Safer
- David Sager w imieniu Josepha Feingolda
- Gordon i Carol Segal
- Roselyne Chroman Swig
- Elizabeth Szancer
- Małgorzata i Adam Weiss
- Sharon Zane

WSPARCIE DZIAŁAŃ PROWADZONYCH WSPÓLNIE Z ŻYDOWSKIM
INSTYTUTEM HISTORYCZNYM IM. EMANUELA RINGELBLUMA:

- Tad Taube i Taube Philanthropies
- David Mouillé

* Wszyscy darczyńcy od kwoty 500 złotych wspierający działania statutowe Stowarzyszenia poprzez wpłaty bezpośrednie lub do American Friends of POLIN Museum.

Finanse

Szanowni Państwo,

długo zastanawiałem się nad wstępem do części finansowej. Z perspektywy liczb i finansów można by powiedzieć, że był to jeden z najlepszych okresów w działalności Stowarzyszenia po otwarciu wystawy stałej Muzeum POLIN. Zostały zgromadzone rekordowe środki na rzecz projektów realizowanych wspólnie z Muzeum, które mozolnie odbudowywało frekwencję na swoich wystawach — również dzięki otwarciu nowej galerii Dziedzictwo, opowiadającej o wpływie polskich Żydów na światową kulturę, naukę i politykę. Ponadto w zeszłym roku przeznaczylismy jak do tej pory największą kwotę na rzecz Żydowskiego Instytutu Historycznego głównie celem podniesienia standardu przechowywania zbiorów w należącym do nas budynku dawnej Głównej Biblioteki Judaistycznej. Dodatkowo, w ramach działalności Komisji Grantowej, wsparliśmy kwotą przeszło ćwierć miliona złotych kilkadziesiąt mniejszych organizacji działających w całej Polsce na rzecz dziedzictwa polskich Żydów. Zmieniliśmy również statut naszej organizacji, a tym samym przygotowaliśmy ramy organizacyjne do budowy kapitału żelaznego.

Mogłoby się wydawać, że miniony rok był pasmem sukcesów, które zostały wymienione na poprzednich stronach naszego raportu. Niestety cień pandemii wciąż kładł się na wszystkich naszych działaniach i niejednokrotnie krzyżował nasze plany. Tempo prac nad niektórymi projektami musiało zwolnić. Pandemia nauczyła nas nie tylko pokory i wytrwałości w dążeniu do celu, ale przede wszystkim cierpliwości. W związku z tym chciałbym podziękować Zarządowi, Komisji Rewizyjnej oraz Komisji Grantowej, a w szczególności wszystkim pracownikom i współpracownikom Stowarzyszenia, którzy mimo wszelkich przeciwności, swoim zaangażowaniem znacząco przyczynili się do doskonałych wyników naszej zeszłorocznej pracy.

Pisząc te słowa wiem już, że 2022 rok przyniósł nam najstraszliwsze obrazy wojny. Działając na rzecz pamięci o historii polskich Żydów, nie możemy zapominać o pomocy dla naszych sąsiadów — Ukraińców.

MICHAŁ MAJEWSKI
dyrektor operacyjny

Finanse

01

W mijającym roku sytuacja finansowa Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce pozostała na bardzo dobrym poziomie. Zostały zgromadzone znaczne środki na wspólne projekty z Muzeum POLIN, które będą realizowane w kolejnych latach. Stowarzyszenie kontynuowało dotychczasową politykę skupioną wokół następujących obszarów:

- wspierania działalności Muzeum POLIN poprzez realizację wspólnych projektów,
- wspierania działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego poprzez realizację wspólnych projektów,
- wspieranie działalności innych organizacji, w tym przez dofinansowania przekazywane przez Komisję Grantową im. Jana Jagielskiego.

Powyższe obszary znajdują odzwierciedlenie w zestawieniach finansowych przedstawionych na następnych stronach.

↓ mec. Magdalena Małocha

↓ mec. Roman Rewald

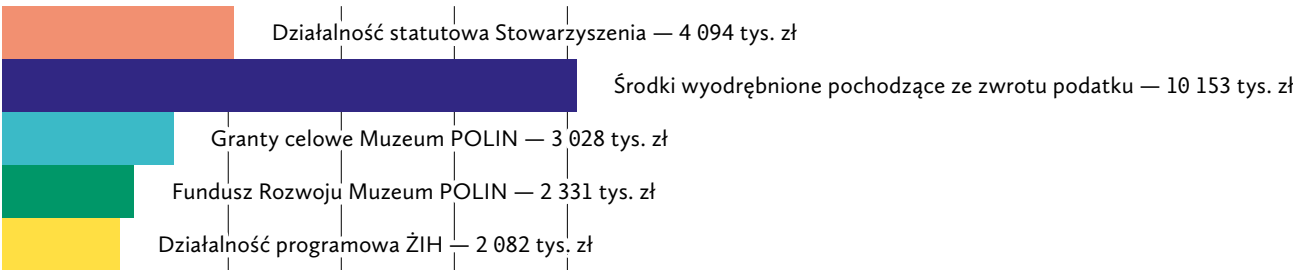
Obsługę prawną Stowarzyszenia zapewnia Kancelaria Prawna DMS oraz kancelaria Weil, Gotshal & Manges.

—
Badania sprawozdań finansowych i doradztwo podatkowe zapewnia firma KPMG.

ŚRODKI FINANSOWE NA RACHUNKACH STOWARZYSZENIA
NA DZIEŃ 1 STYCZNIA 2021 ROKU: 21 668 TYS. ZŁ, W TYM:

- 4 094 tys. zł na działalność statutową Stowarzyszenia,
- 10 153 tys. zł — środki wyodrębnione, pochodzące ze zwrotu podatku od towaru i usług wraz z odsetkami od tych środków uzyskanymi dzięki krótkoterminowym lokatom bankowym,
- 5 359 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Muzeum POLIN, w tym:
 - 3 028 tys. zł na granty celowe dla Muzeum POLIN,
 - 2 331 tys. zł na Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN,
- 2 082 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego.

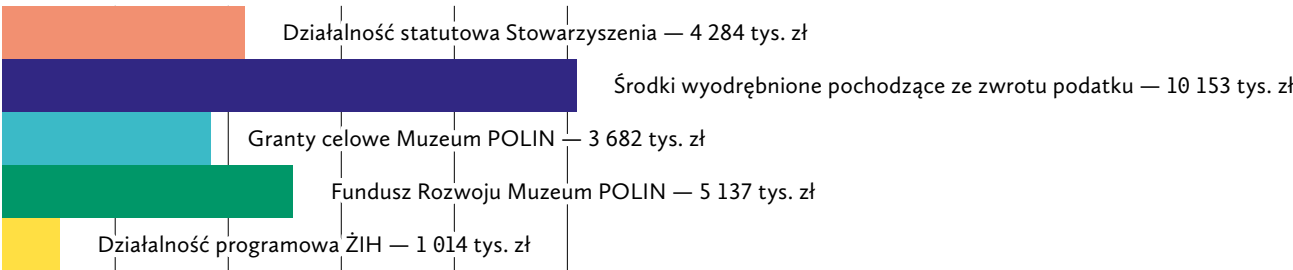
Stan środków na 1 stycznia 2021 roku

ŚRODKI FINANSOWE NA RACHUNKACH STOWARZYSZENIA
NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2021 ROKU: 24 270 TYS. ZŁ, W TYM:

- 4 284 tys. zł na działalność statutową Stowarzyszenia,
- 10 153 tys. zł — środki wyodrębnione, pochodzące ze zwrotu podatku od towaru i usług wraz z odsetkami od tych środków uzyskanymi dzięki krótkoterminowym lokatom bankowym,
- 8 819 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Muzeum POLIN, w tym:
 - 3 682 tys. zł na granty celowe dla Muzeum POLIN,
 - 5 137 tys. zł na Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN,
- 1 014 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego.

Stan środków na 31 grudnia 2021 roku

Zbiorczo wpływy i wydatki za 2021 rok

	Bilans otwarcia 1.01.2021	Wpływy*	Wydatki*	Stan na 31.12.2021
I. Działalność statutowa Stowarzyszenia (z wyłączeniem pkt II, III i IV)	4 093 920 zł	1 829 756 zł	1 639 179 zł	4 284 497 zł
II. Środki wyodrębnione, pochodzące ze zwrotu podatku od towaru i usług	10 152 869 zł	0 zł	0 zł	10 152 869 zł
III. Wsparcie działalności Muzeum POLIN	5 358 760 zł	5 885 796 zł	2 425 946 zł	8 818 610 zł
IV. Wsparcie działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego	2 082 319 zł	1 552 620 zł	2 620 822 zł	1 014 117 zł
RAZEM	21 687 868 zł	9 268 172 zł	6 685 947 zł	24 270 093 zł

* Zawiera przesunięcia między kategoriami wynikające z porozumień z partnerami oraz zwroty niewykorzystanych środków.

W minionym roku Stowarzyszenie zwiększyło zarówno wpływy, jak i wydatki, nie tylko zachowując stabilność finansową, ale również osiągając zysk, który w większości przeznaczony jest na realizację w kolejnych latach wspólnych projektów z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Nie byłoby to możliwe, gdyby nie wsparcie naszych darczyńców.

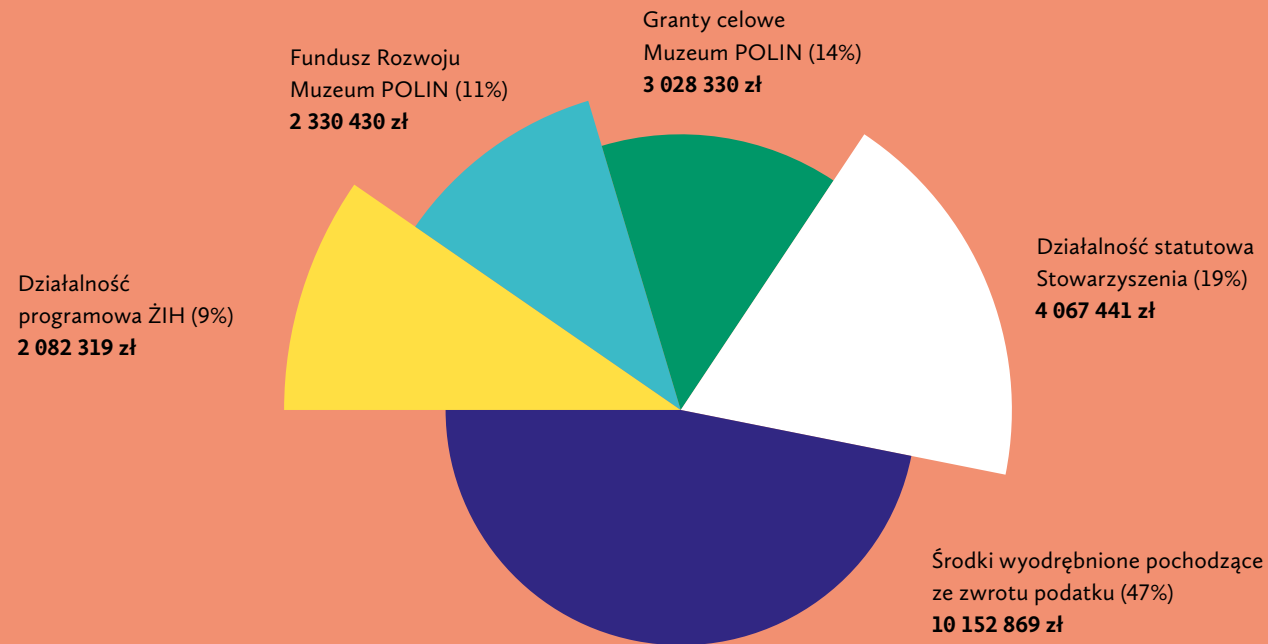

Obsługę księgową Stowarzyszenia w 2021 roku zapewniało biuro rachunkowe Superata Sp. z o.o., specjalizujące się w obsłudze organizacji pozarządowych.

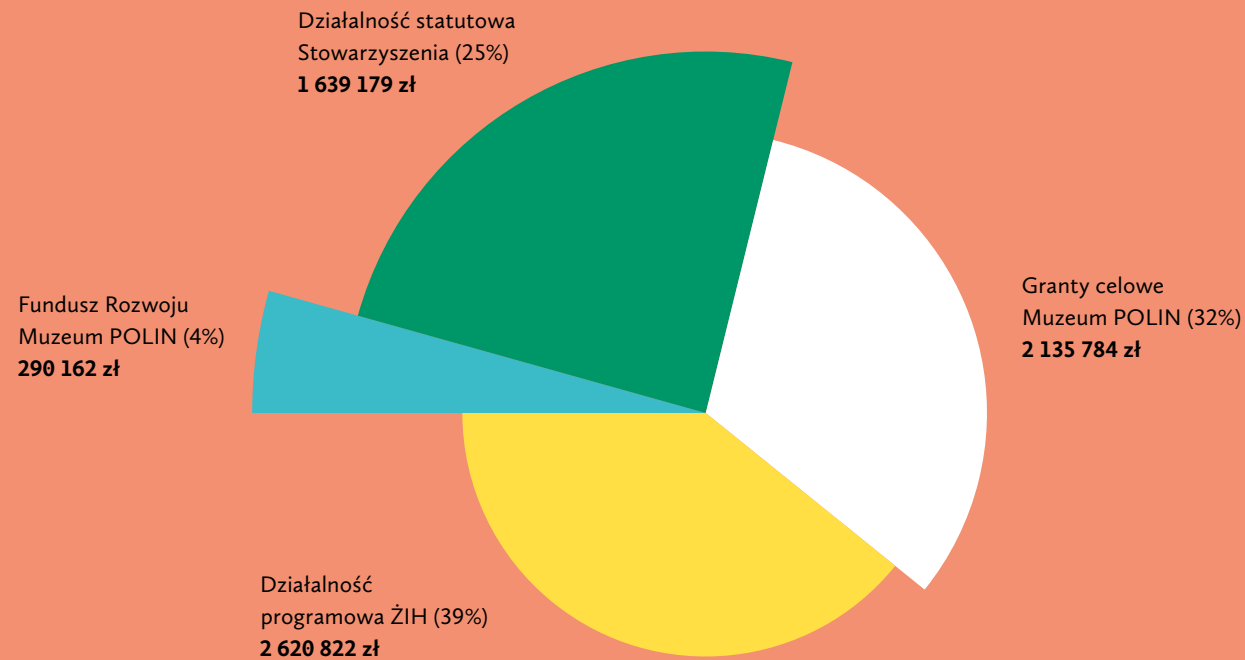
← Anna Moniewska, kierownik biura Stowarzyszenia

Zestawienia finansowe Stowarzyszenia

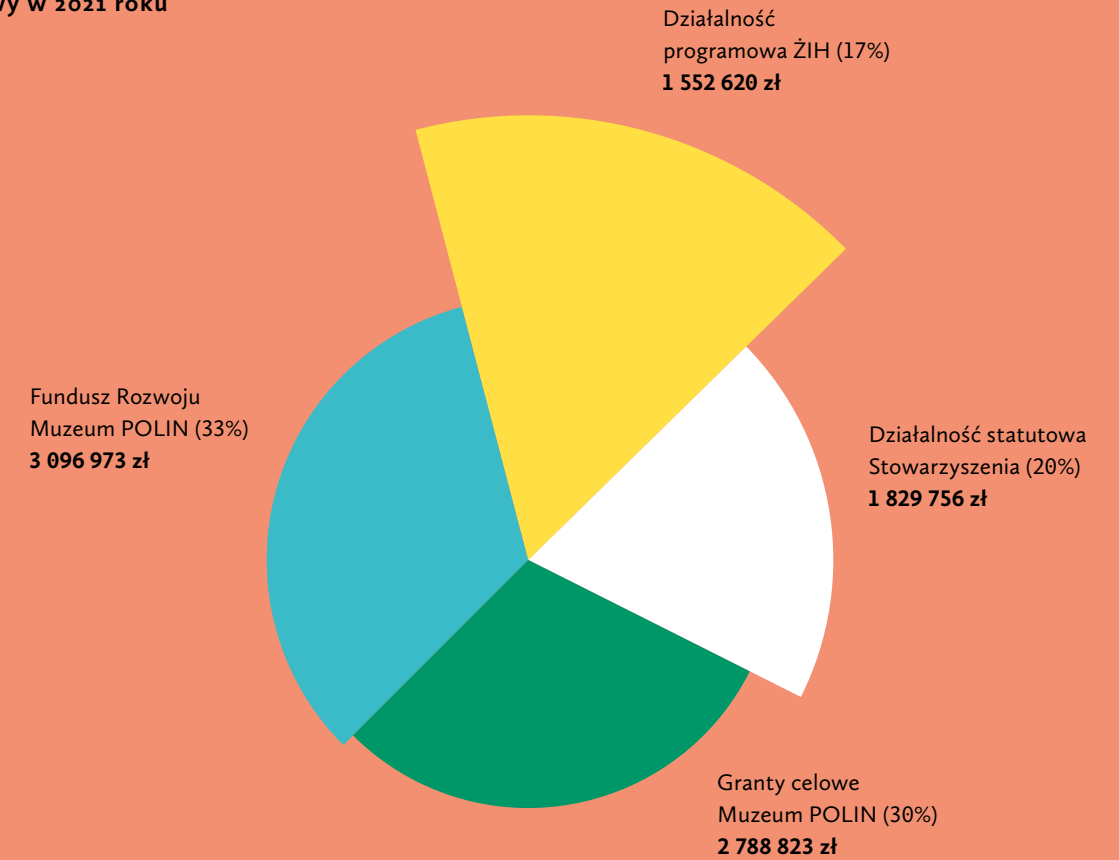
Stan środków na 1.01.2021

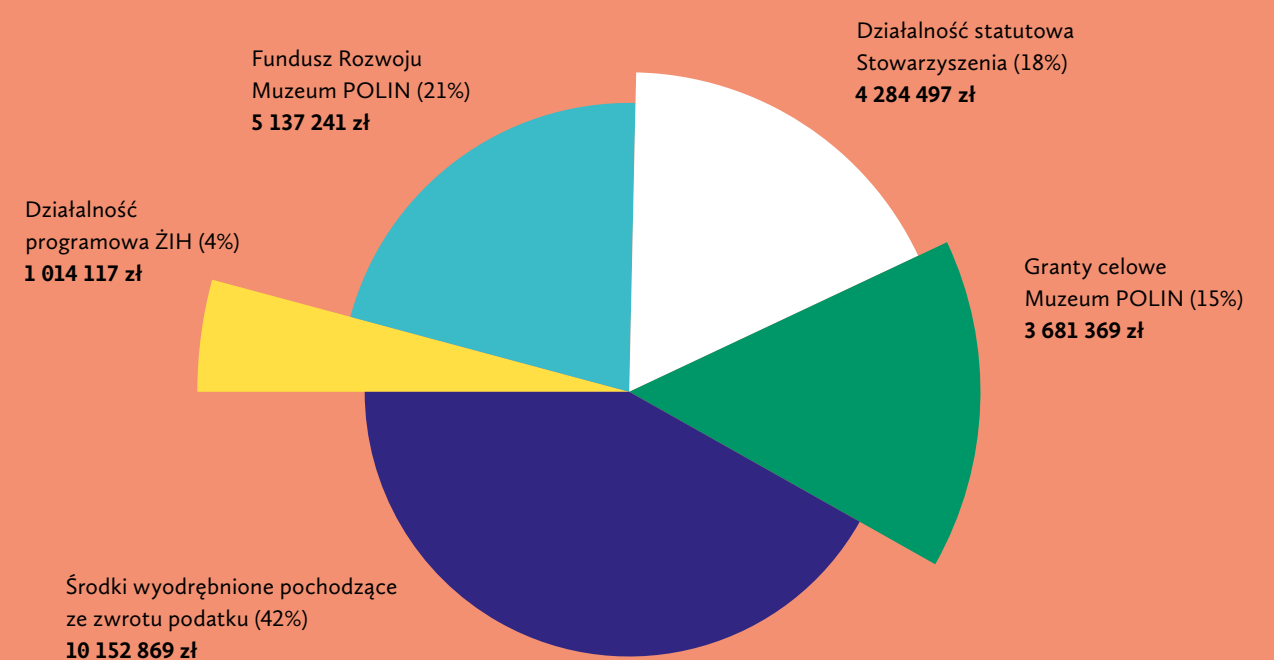
Wydatki w 2021 roku

Wpływy w 2021 roku

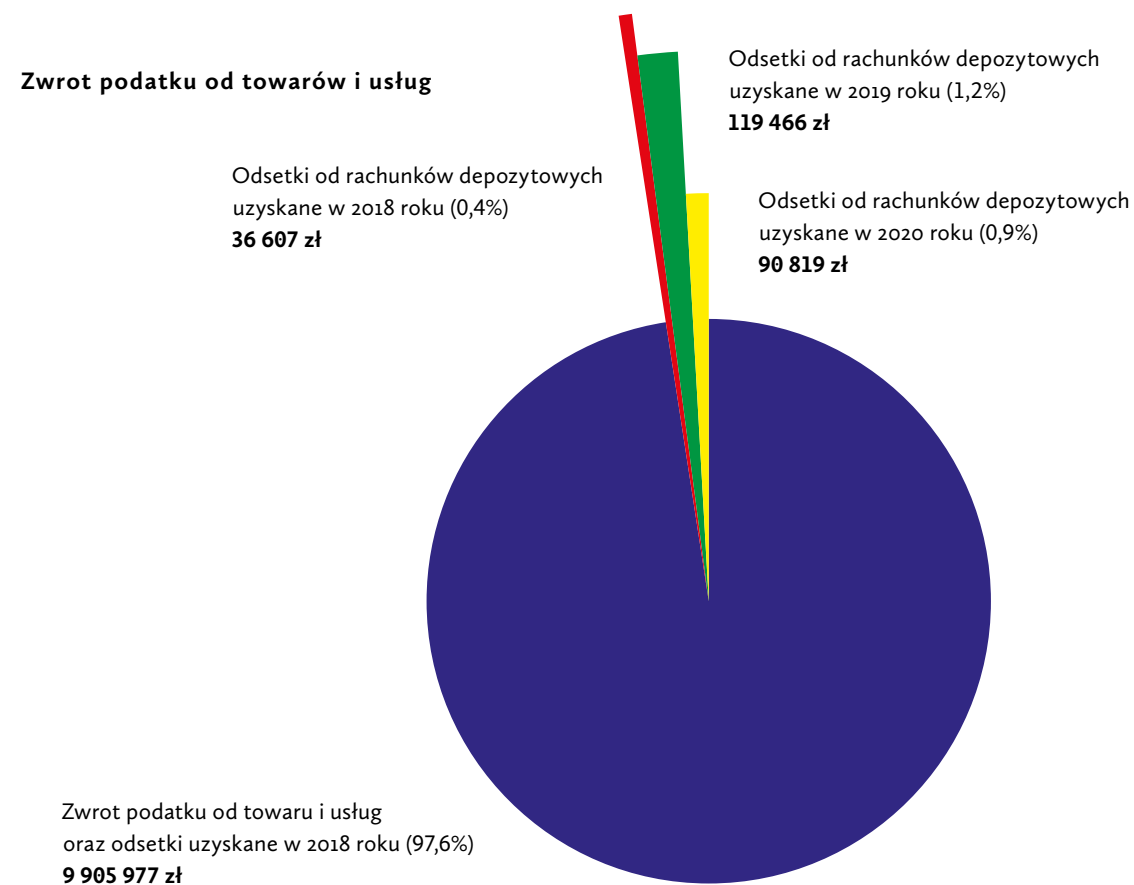

Stan środków na 31.12.2021

Wieloletnie zabezpieczenie finansowe Stowarzyszenia

Sytuacja na rynkach finansowych w 2021 roku niestety nie pozwoliła nam na uzyskanie zysku z lokat bankowych, na których przechowywane są środki zabezpieczone na poczet kapitału żelaznego. Nie możemy jednak zaliczyć tego roku do straconych. Zmieniliśmy statut naszego Stowarzyszenia, który umożliwi nam w 2022 roku zbudowanie kapitału żelaznego gwarantującego maksymalne bezpieczeństwo zgromadzonych środków. Ponadto został powołany Komitet Finansowy, który wspólnie z Zarządem opracował „Ramową strukturę lokowania głównego kapitału żelaznego Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce” — dokument będący swego rodzaju konstytucją inwestowania zgromadzonych środków. W 2022 roku zostanie on przedstawiony do akceptacji Walnemu Zgromadzeniu Członków Stowarzyszenia.

Szanowni Państwo,

mam zaszczyt być przewodniczącym Komitetu Finansowego Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, złożonego, oprócz mnie, z działających *pro publico bono* przedstawicieli świata finansów: Roberta Końskiego, Andrzeja Malca i Andrzeja Rojka.

Zadaniem Komitetu jest doradzanie Stowarzyszeniu w możliwie jak najlepszym zarządzaniu posiadanymi pieniędzmi, w tym kapitałem żelaznym. Doradzenie takie dotyczy, między innymi, wyboru firmy zarządzającej (asset manager) oraz wyboru najlepszej strategii inwestycyjnej. Ustaliliśmy, że dla Stowarzyszenia dużo ważniejsza od ryzykownego zysku jest bezpieczna ochrona posiadanego już kapitału. Na dynamicznie zmieniającym się rynku finansowym, dotkniętym inflacją, kryzysami i wojną, będzie to na pewno spore wyzwanie. Komitet ma charakter doradczy. Decyzje zawsze będą podejmowane przez Zarząd, po zasięgnięciu naszej opinii. Obiecujemy Państwu, że dołożymy wszelkich starań, aby należycie wywiązać się z naszego zadania.

Dziękujemy za okazane nam zaufanie.

PRZEMYSŁAW A. SCHMIDT
przewodniczący Komitetu Finansowego

Zestawienie wpływów i wydatków w 2021 roku

	Bilans otwarcia 1.01.2021	Wpływy	Wydatki	Stan na 31.12.2021
	A	B	C	D = A + B – C
I. Działalność statutowa Stowarzyszenia (z wyłączeniem pkt II, III i IV)	4 093 920 zł	1 829 756 zł	1 639 179 zł	4 284 497 zł
1. Koszty operacyjne działalności statutowej	·	·	329 920 zł	·
2. Komisja Grantowa	·	25 565 zł**	250 450 zł	·
3. Wsparcie innych organizacji	·	116 370 zł	120 030 zł	·
4. Fundraising i promocja	·	833 936 zł*	606 588 zł	·
5. Inne wpływy i wydatki	·	853 885 zł	332 191 zł*	·
II. Środki wyodrębnione pochodzące ze zwrotu podatku	10 152 869 zł	0 zł	0 zł	10 152 869 zł
1. Odsetki od rachunków depozytowych	·	0 zł	0 zł	·
III. Wsparcie działalności Muzeum POLIN	5 358 760 zł	5 885 796 zł	2 425 946 zł	8 818 610 zł
1. Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN	·	3 096 973 zł	290 162 zł	·
2. Projekty celowe związane z działalnością Muzeum POLIN	·	2 788 823 zł**	2 135 784 zł*	·
IV. Wsparcie działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego	2 082 319 zł	1 552 620 zł	2 620 822 zł	1 014 117 zł
1. Programy realizowane z grantów publicznych	·	50 000 zł*	50 000 zł	·
2. Projekty realizowane z dotacji celowych	·	1 502 620 zł**	2 570 822 zł	·
RAZEM	21 687 868 zł	9 268 172 zł	6 685 947 zł	24 270 093 zł

* Zawiera przesunięcia między kategoriami wynikające z porozumień z partnerami oraz zwroty niewykorzystanych środków.
** Zawiera zwroty niewykorzystanych środków.

Coroczne sprawozdania finansowe, merytoryczne oraz wyniki audytów są dostępne na stronie internetowej: www.szih.org.pl/sprawozdania

I. Wydatki związane z pozostałą działalnością statutową Stowarzyszenia (tj. niedotyczącą wsparcia Muzeum POLIN i Żydowskiego Instytutu Historycznego) obejmują:

- 1. Koszty operacyjne działalności statutowej**

Bieżące funkcjonowanie biura Stowarzyszenia — w tym wynagrodzenia, koszty obsługi prawnej i finansowej Stowarzyszenia oraz audytów, a także koszty zebrań i Walnych Zgromadzeń, korespondencję z członkami Stowarzyszenia.
- 2. Komisja Grantowa**

Komisja Grantowa w 2021 roku przyznała 50 grantów na realizację projektów dotyczących historii i kultury polskich Żydów. Szczegółowo zostały one omówione na stronach 56–73.
- 3. Wsparcie dla innych organizacji**

Stowarzyszenie w 2021 roku dotowało projekty innych organizacji, których opisy znajdują się na stronach 74–77.
- 4. Fundraising i promocja**

Wydatki związane z działalnością fundraisingową, wydatkowaniem i ze sprawozdawczością dotyczącą pozyskanych środków oraz z promocją Stowarzyszenia, Muzeum POLIN i Żydowskiego Instytutu Historycznego. Budżet fundraisingu i promocji jest finansowany przez członków Rady Darczyńców w formie dotacji celowych. Więcej na temat działań fundraisingowych Stowarzyszenia można znaleźć na stronach 79–91.
- 5. Inne wpływy i wydatki**

Wpływy przeznaczone na działalność statutową Stowarzyszenia, zyski z lokat bankowych, a także koszty wymiany walut i inne wydatki nieujęte w innych kategoriach, w tym również przesunięcia środków między kategoriami.

II. Środki wyodrębnione pochodzące ze zwrotu podatku. Środki finansowe pochodzące ze zwrotu podatku od towarów i usług, odsetki uzyskane z lokat bankowych.

III. Wydatki związane ze wsparciem działalności programowej Muzeum POLIN obejmują:

- 1. Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN**

Finansowanie w ramach Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN wkładów własnych w projektach realizowanych przez Muzeum POLIN i przez Stowarzyszenie wspólnie z Muzeum, współfinansowanych ze środków publicznych oraz wsparcie projektów realizowanych przez Muzeum POLIN we współpracy z organizacjami żydowskimi, a także projekty dotyczące modernizacji wystawy stałej. Opisy projektów znajdują się na stronach 32–43.
- 2. Projekty celowe związane z działalnością Muzeum POLIN**

Wsparcie działalności programowej Muzeum POLIN finansowane ze środków celowych pozyskanych przez Stowarzyszenie na poszczególne projekty. Ich opisy znajdują się na stronach 32–43.

IV. Wydatki związane ze wsparciem działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego, w tym z realizacją Programu Oneg Szabat. Projekty realizowane wspólnie z Żydowskim Instytutem Historycznym w ramach Programu Oneg Szabat, na które Stowarzyszenie pozyskało granty celowe. Ich opisy znajdują się na stronach 48–55.

Zapraszamy do wsparcia naszego Stowarzyszenia.
Każda darowizna ma dla nas ogromne znaczenie.
Dzięki pozyskanym środkom pomagamy realizować
działania programowe Muzeum POLIN i Żydowskiego
Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma
oraz innych organizacji żydowskich, których celem jest
ochrona i popularyzowanie dziedzictwa polskich Żydów.

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
Numer konta: PL 87 1240 6247 1111 0000 4975 6324

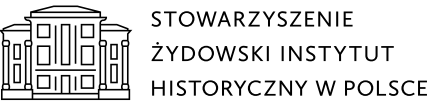
Stowarzyszenie ma status Organizacji Pożytku Publicznego, dzięki czemu
darowizny mogą zostać odliczone od podatku. Istnieje możliwość
przekazania darowizny w Stanach Zjednoczonych z opcją odliczenia podatku.
Dodatkowe informacje można uzyskać na stronie www.szih.org.pl/jak-wesprzec
dostępnej poprzez kod QR lub pisząc na e-mail: development@szih.org.pl.

DANE KONTAKTOWE:

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

ul. Tłomackie 3/5 +48 797 701 907 www.szih.org.pl
00-090 Warszawa biuro@szih.org.pl

PARTNERZY STRATEGICZNI:

מוזיאון יידישער ŻYDOWSKI
היסטארישער INSTYTUT
אינסטיטוט HISTORYCZNY

Wydawca
Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
Warszawa 2022

Redakcja
Iga Kruk-Żurawska, Zespół Stowarzyszenia ŻIH

Projekt graficzny i skład
to/studio

Druk
Drukarnia EDIT

- Zdjęcia
- Ambasada Austrii w Polsce
 - Andrzej Rudko
 - Justyna Nizińska / Fundacja Antyschematy
 - Karolina Kaliszuk / Fundacja Banina
 - Remigiusz Sosnowski / Fundacja Dokumentacji Cmentarzy Żydowskich w Polsce
 - Magdalena Kieroń / Fundacja Pasaże Pamięci
 - Fundacja Tygodnika Powszechnego
 - Fundacja Zapomniane
 - Jolanda Grendowicz
 - Jagna Bukowska-Ziółko / „Ludzie, nie liczby” Fundacja Rodziny Popielów „Centrum”
 - Katowice Miasto Ogrodów

- Dariusz Pawlicz / Klub Szachowy Gryf Szczecin
- Maciek Jaźwiecki, Danuta Matloch, Magda Starowieyska / Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
- Remigiusz Pogan / Muzeum Zagłębia w Będzinie
- Edyta Gruszczyńska / Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”
- Marek Panuś / Stowarzyszenie Gliwicka 66
- Stowarzyszenie Panorama Kultur
- Maciek Jaźwiecki, Michał Majewski, Adam Stępień, Anna Szcześniak / Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
- Towarzystwo Przyjaciół Janowca nad Wisłą
- Adam Hanuszkiewicz / Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Opatowskiej
- Marta Kuśmierz, Grzegorz Kwolek / Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Okładka i zdjęcia otwierające rozdziały
Maciek Jaźwiecki

Wydawca dołożył wszelkich starań, by ustalić nazwiska
autorów prezentowanych zdjęć oraz uzyskać zgodę
na ich publikację w niniejszym raporcie.

ISBN 978-83-961996-0-7

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE